

En ny fluga på utdöende

Hur tatueringen och den tatuerade människan konstruerats i svensk dagspress under två sekel

Ett nytt "high-life"-mode i London är — tatuering.
De unga herrarne ha börjat låna detta bruk från de afrikanska stammarna och de unga misserna ha skyndat sig att imitera dem. På sina armar och skuldror tatuera de sig visserligen ännu icke, men de låta på sina vador pränta namnet på deras hjärtas utkorade, som rest till kriget i Sydafrika. Namnet är ofta åtföljt af en allegorisk teckning. Operationen är mycket smärtsam, men kärleken fördrager ju allt!

Upsala Nya Tidning 1/4 1899.

Av: Helena Meyer

Handledare: Nadezda Petrusenko
Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp
Historia | Vårterminen 2021

Abstract

A new trend on extinction,

– the construction of tattoos and the tattooed person by Swedish newspapers for two centuries.

In this thesis, I argue that the modern view on tattooing as a new trend and its former association with antisocial people is an old trope, in many ways constructed by the newspapers.

Tattooing is a practice with a long and multifaceted history. From Ötzi the iceman to the presumed tattoo-boom or tattoo-renaissance in the late twentieth century, it has waxed and waned in popularity, but never fully got out of sight. The inhabitants of Sweden's capital city Stockholm are said to be the world's most tattooed people.

The Swedish word for tattoo: *tatuering*, was introduced in 1799 in an article about natives in the South Pacific. For about half a century, the newspapers mostly wrote about tattooing as a native practice in faraway countries. But, as far back as 1869, the Swedish newspapers started to report on a more western-centred tattoo interest. Approximately 30 years later it was also reported as a trend attracting new target groups such as women and nobility in America and Britain. Since then, Swedish newspapers have repeatedly described tattooing alternatively as a new trend reaching out to new target groups, a practice on the brink of extinction, a danger to the health, or a stigmatizing mark. The tattooed person has been depicted as odd, self-destructive, an outcast, or incapable of making their own decisions. Authorities such as medics, scholars, social workers, and journalists have taken the right to interpret, discuss and judge the choices of other people.

From researching Swedish Newspapers from 1799 to 1999 I conclude that the modern reports on tattooing as a trend, a danger, or a sign of deviance is a narrative with a long history. The view of tattooed people as odd, strange, and victims of self-destructive behaviour is a discourse with an equally long tradition. Further, I argue that the tattooed person, when interviewed or depicted to this day is constructed by old conceptions and stereotypes. The result is that people with an interest in tattooing internalizes prejudices as a self-image. This image is either promoted and self-encouraged, or the object of denial, and a wish to be seen as a whole person, not a stereotype or cliché.

Keywords: Tattoo, Tattoo History, Medical Discourse, Newspapers, Body Modification, Media Representation, 19th century, 20th century.

Innehåll

1. Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Tidigare forskning	6
<i>1.3.1 Tatueringshistoria</i>	6
<i>1.3.2 Framställning av kroppsmodifikationer i media</i>	7
1.4 Källor och avgränsning	9
1.5 Källkritik	10
1.6 Teori och metod	11
<i>1.6.1 Teori</i>	11
<i>1.6.2 Metod</i>	13
2. Bakgrund	15
2.1 Ett nytt ord för en gammal praktik	15
3. Undersökning och analys	21
3.1 I vilka sammanhang diskuteras och tolkas tatueringen?	21
<i>3.1.1 Ett utanförperspektiv</i>	21
<i>3.1.2. Ett inifrånperspektiv</i>	24
3.2 Hur skildras tatuering i svenska dagstidningar?	25
<i>3.2.1 En trend som når nya målgrupper</i>	26
<i>3.2.2 Rika och kända personer med tatuering</i>	29
<i>3.2.3 Tatueringen är på utdöende</i>	30
3.3 Hur konstrueras bilden av den tatuerade?	31
4. Slutdiskussion	34
5. Underlag för vidare forskning	37
6. Käll- och litteraturförteckning	38

1. Inledning

Det som skildras i media formar hur vi ser på samhälle, händelser, företeelser och kulturella uttryck. Oavsett om innehållet i tidningsartiklar är sant eller falskt ger det oss upplevelsen av att kunna orientera oss, och att vi har kunskap om vad som händer i världen runtomkring.¹

Dagspressens uppdrag är att förmedla nyheter, och är beroende av potentiella läsares uppmärksamhet och intresse för att kunna existera. Lockande rubriker, intresseväckande ämnen och ett ibland provocerande innehåll kan vara nödvändigt.

Sociologen Josh Adams beskriver i ”Bodies of Change: A Comparative Analysis of Media Representations of Body Modification Practices” att journalister inte bara rapporterar om, utan också konstruerar, nyheter.² Han menar också att kroppen, och vad som görs med den, är av största intresse för media. Det kan handla om dieter, träning eller plastikkirurgi, men också kroppsmodifikationer som tatuering och piercing.³

Tatuering är mycket populärt idag och tilltalar människor från hela världen, olika samhällsklasser, yrkesidentiteter, kön och könsidentiteter och intresseområden. Enligt den globala undersökningen Metropolitan Report tatuerar sig stockholmarna mellan 18–49 år mest i världen, bortsett från vissa naturfolk.⁴ Redan på 1980–1990-talet talades det om en ”tatueringboom” eller en ”tatueringarenässans”. Samtidigt är tatueringen och dess historia omgärdad av fördomar och stereotypa beskrivningar.

Det finns några vanliga narrativ när modern svensk dagspress berättar om tatuering. Ett är att tatuering börjat locka till sig nya målgrupper, som till exempel kvinnor, medelklass, studenter och ”vanliga människor”. Ibland beskrivs tatueringen samtidigt som en ny trend eller ett mode. Ett annat är att tatueringen är förknippad med ånger och en önskan att ta bort den, eller till och med att tatuering och kroppsmodifikationer är ett utslag för psykisk ohälsa. Inte sällan talas det om den smärtsamma proceduren. Ytterligare ett narrativ talar om att tatueringen börjar bli ointressant och impopulär.

I en artikel på *BBC News* beskriver konstvetaren Matt Lodder hur tatuering återkommande har presenterats som en nyhet i brittisk och amerikansk press sedan 1870-talet.⁵

¹ Tobias Olsson, ”Offentlighet” Peter Berglez & Ulrika Olausson (red.), i *Mediesamhället: Centrala begrepp* (Stockholm 2009) s. 78.

² Josh Adams, ”Bodies of Change: A Comparative Analysis of Media Representations of Body Modification Practices”, *Sociological Perspectives* (2009) s.104.

³ Adams (2009) s. 105.

⁴ Artikel om tatueringens popularitet i Stockholm ”Stockholm – tatueringarnas stad” i *View Stockholm* <<https://viewstockholm.com/sv/stockholm-tatuering>> (21/5 2021).

⁵ Artikel på *BBC News* om tatuering i amerikansk och brittisk dagspress ur ett historiskt perspektiv. Lawrence Cawley, ”People always say the same thing about tattoos”, *BBC News.com*, <<https://www.bbc.com/news/magazine-25330947>>, (21/3 2021).

Av artiklarnas rubriker kan man utläsa att tatuering har betraktats som en nyhet i många år, och påstås ständigt närma sig nya målgrupper. Dessa målgrupper kan vara kvinnor, medelklassen, ”inte bara kriminella”, med flera.⁶ Lika ofta som den framställs som en nyhet beskrivs tatueringen som en sedvänja på utdöende, en primitiv rest som kommer att försvinna i takt med att samhället civiliseras. Det går att se likheter mellan de påståenden som gjorts historiskt i utländsk press, och de som fortfarande hörs i dagens svenska media.

Finns det en liknande historia av hur svensk dagspress skildrat tatuering? Kan det vara så att de nyhetsartiklar som beskriver tatuering idag inte presenterar nyheter? Har dagens syn på den tatuerade människan, och våra föreställningar om tatuering som praktik påverkats av det som historiskt beskrivits i svenska tidningar? Vilken historia har landet med världens mest tatuerade folk? Det vill jag undersöka med hjälp av mitt valda källmaterial och tidigare forskning inom liknande områden.

1.2 Syfte och frågeställning

Jag har följt svensk medierapportering om tatuering och tatuerade människor i ungefär 20 år. Den är inte alltid nyanserad, och det verkar saknas ett äkta intresse. De omskrivna personerna framställs på ofta på ett ensidigt sätt. Varför är det så med en företeelse som är så pass vanlig och populär hos många människor? Hur långt tillbaka i tiden går den sortens framställningar?

Syftet med uppsatsen är därför att undersöka hur samtalet om tatueringar fördes i svenska tidningar mellan 1799–1999 utifrån följande frågeställningar:

- I vilka sammanhang diskuteras och tolkas tatueringen?
- Hur skildras tatuering i svenska dagstidningar?
- Hur konstrueras bilden av den tatuerade?

⁶ Margo DeMello, *Bodies of Inscription* (Durham & London 2000) s. 98.

1.3 Tidigare forskning

Det är ont om forskning som specifikt behandlar hur tatuering historiskt skildrats i dagspress. Tatueringshistoria är ett forskningsområde under utveckling, och mycket av den är utdaterad och motbevisad av senare tiders forskare. Moderna forskningsrön inom discipliner som historia, arkeologi, antropologi och konsthistoria presenteras dock med jämna mellanrum.

1.3.1 Tatueringshistoria

Etnologen Birgitta Svensson har undersökt svensk tatueringshistoria.⁷ Ett kapitel av boken *Tatuering: Ett sinnligt äventyr* ägnas åt synen på tatuering i Sverige under 1800–1900-talet. I sin bok reagerar Svensson på att tatueringen omväxlande beskrivs som en nyhet och en sedvänja på utdöende i svenska tidningar. Hon konstaterar också att det fanns ett intresse hos bland annat läkare och etnologer för tatueringen som fenomen, och att tatuering än idag kan vara stigmatiserande för sin bärare.

Anna Felicity Friedmans tvärvetenskapliga forskning är omfattande och täcker ett stort område inom tatuering och dess historia. I doktorsavhandlingen *Tattooed Transculturites: Western Expatriates Among Amerindian and Pacific Islander Societies, 1500–1900* ägnar hon ett kapitel åt hur synen på tatuering som ett tecken på kriminalitet, atavism och social degenerering utvecklades på sent 1800-tal och vidare in på 1900-talet.⁸ Hon beskriver den italienske kriminologen Cesare Lombrosos kritik mot de tatueringar som gjordes av överklassen i London. Han påstod att dåtidens tatueringar var osmakliga och dåligt utförda. Friedman menar att dessa tatueringar hade hög kvalitet, och hon slår fast att den stora mängden artiklar som publicerades i dagspressen om tatuerad societet i London motbevisar Lombroso.⁹ Friedman fördjupar sig i europeisk tatueringshistoria i boken i boken *The World Atlas of Tattoo*.¹⁰

Ett kapitel i antologin *Ancient Ink. The archeology of tattooing* författat av Dr Gemma Angel om europeisk tatueringshistoria under 1800–1900-tal är relevant. Det beskriver Gemma Angels arbete med bevarad tatuerad hud som samlats in i Frankrike och sedan fraktats till England av Henry Wellcome. Särskilt intressant för min undersökning är hennes konstaterande att den europeiska tatueringstraditionen kan vara världens mest missförstådda och mytologiserade. Vidare förklarar hon, precis som Friedman, att trots dessa föreställningar var

⁷ Birgitta Svensson, *Tatuering: Ett sinnligt äventyr* (Stockholm 1998) s. 26–27.

⁸ Anna Felicity Friedman, *Tattooed Transculturites: Western Expatriates Among Amerindian and Pacific Islander Societies, 1500–1900* [Doktorsavhandling] (2012).

⁹ Friedman (2012) s. 409.

¹⁰ Anna Felicity Friedman, *The World Atlas of Tattoo* (New Haven & London 2015).

det vanligt att överklass och kungligheter tatuerade sig under tidsperioden, och att detta ofta var omskrivet i pressen.¹¹

Angel har också undersökt hur man talat och skrivit om tatuering utifrån ett kriminologiskt och medicinskt perspektiv under tiden 1850–1950.¹² Hon beskriver hur kriminologer och företrädare för medicinen diskuterar och bedömer tatueringar, något som också avspeglar sig i svensk dagspress under perioden för min undersökning.

1.3.2 Framställning av kroppsmodifikationer i media

Margo DeMello är antropolog och har studerat hur media skildrat tatuering under 1980–90-tal. I artikeln ”Not Just for Bikers Anymore”¹³ och boken *Bodies of Inscription* visar hon hur både mainstream-media och tatueringsmagasin konstruerat bilden av tatueringen och dess bärare.¹⁴ Hon drar slutsatsen att synen på tatuering som en företeelse som börjar nå nya målgrupper, de som ”inte brukade vara tatuerade” inte är sann, utan skapas och upprätthålls av media. En av dessa föreställningar är att det som tidigare varit associerade med bikers, alkoholiserade sjömän och personer som lever i samhällets utkanter nu även tilltalar en välutbildad medelklass. Enligt henne fokuserar media oftast på fyra olika teman: tatuerare, tatuerade personer, sammankomster och events som tatueringsmässor och slutligen tatueringen som en ny spännande trend.¹⁵ Hon skriver dock att tatueringen fördes till Europa av Kapten Cook efter hans resor i Söderhavet, vilket har tillbakavisats av Friedmans senare forskning.¹⁶

Victoria Pitts är professor i sociologi, och har undersökt hur tatuering och kropps Konst skildras i 35 artiklar från brittisk och amerikansk mainstream-media. I artikeln ”Body Modification, Self-Mutilation and Agency in Media Accounts of a Subculture” från 2000 är hennes slutsats att media ofta förstärker och reproducerar rådande diskurser. I detta fall gäller det en medicinsk diskurs som driver tesen att kroppsmodifikationer är ett utslag för mer eller

¹¹ Gemma Angel, ”Recovering the Nineteenth-Century European Tattoo”, i Lars Krutak & Aaron Deter-Wolff (red.), *Ancient Ink* (Seattle 2017), s. 118.

¹² Gemma Angel, ”Atavistic Marks and Risky Practices: The Tattoo in Medico-Legal Debate, 1850-1950” i Jonathan Reinartz & Kevin Siena (red.), *A Medical History of Skin: Scratching the Surface* (London 2013) s. 165–255.

¹³ Margo DeMello, ”Not Just for Bikers Anymore: Popular representations of American tattooing”, *Journal of Popular Culture* (1995) s. 37.

¹⁴ DeMello (2000) s. 98.

¹⁵ DeMello (1995) s. 37.

¹⁶ Sammanfattning av Friedmans forskningsrön kring tatueringens europeiska historia på hennes blogg tattoohistorian.com, <<https://tattoohistorian.com/2014/04/05/the-cook-myth-common-tattoo-history-debunked/#more-231>>.

mindre svår psykisk ohälsa. De som uttalar sig är ofta vårdpersonal, och det dras paralleller till anorexi, drogmissbruk och självskadebeteende.¹⁷

Sociologiprofessorn Joshua Adams har beskrivit hur kroppsmodifikationer som tatuering och piercing har framställts i media. I avhandlingen *Transient Bodies, Pliable Flesh: Culture, Stratification, and Body Modification* beskriver han hur media är beroende av uppmärksamhet och inkomster för att kunna säkra sin överlevnad. Det som lockar till läsning blir omskrivet och således påverkas den information som når allmänheten. Journalisten spelar en viktig roll i att konstruera verkligheten, och media har stora möjligheter att styra vilka ämnen som ska uppmärksammas, tillsammans med hur läsaren ska uppfatta och diskutera dessa.¹⁸ Dieter, träning, skönhetsoperationer och tatuering är fascinerande och något som ofta behandlas i media.¹⁹ I artikeln "Bodies of Change: A Comparative Analysis of Media Representations of Body Modification Practices" hänvisar Adams till socialpsykologen Ervin Goffmans bok *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. I den beskriver Goffman att media skapar ramar för olika fenomen, genom det urval de väljer att rapportera om. Dessa ramar gör händelser, symboler och interaktioner begripliga. Även här drar han slutsatsen att kroppen är av största intresse för media. Han menar också att tatuerade kvinnor ofta skildras som normbrytande då tatuering i huvudsak anses vara en manlig sysselsättning.²⁰

Magisteruppsatsen *Tatuering – Konst. Stigma. Identitet.* från 2010 är en litteraturstudie utförd av Troen Ellwyn och Jenny Dahl.²¹ De undersöker om det finns likheter mellan hur tatuering framställs i media och populärkultur idag, med hur den tidigare framställts i litteratur. De upprepar dock att tatuering "tidigare" främst har varit ett uttryckssätt för kriminella och sjömän, vilket har tillbakavisats av senare forskning, till exempel av Friedman.²² Författarna påpekar slutligen att det finns utrymme för mer forskning där tatueringens roll i tidningar och på internet skulle kunna vara ett intressant område att undersöka.

Alejandra Walzer och Pablo Sanjuro beskriver i artikeln "Media and Contemporary Tattoo" från 2015 att det har skapats en paradox där tatuering återuppstår och definieras om gång på gång. Vidare menar de att media konstruerar bilden av kroppen. De pekar på ett samband med dagens visuella medier och utbredningen av mer synliga tatueringar, på händer

¹⁷ Victoria Pitts, "Body Modification, Self-Mutilation and Agency in Media Accounts of a Subculture" Mike Featherstone (red.), *Body Modification* (London 2000) s. 291.

¹⁸ *Transient Bodies, Pliable Flesh: Culture, Stratification, and Body Modification* [Doktorsavhandling] (2007) s. 81.

¹⁹ Adams (2009) s. 83.

²⁰ Adams (2007) s. 104.

²¹ Troen Ellwyn & Jennie Dahl, *Konst. Stigma. Identitet.: En inblick i tatueringens kultur* [Magisteruppsats] (2010).

²² Friedman (2012) s. 405–406.

och hals, och i ansiktet. Det som syns i media går att identifiera sig med, och inspireras av. Det kan bidra till en känsla av att det är socialt accepterat att uttrycka sig själv utseendemässigt på olika sätt.²³

1.4 Källor och avgränsning

Mitt källmaterial består av ett urval artiklar från Kungliga bibliotekets digitaliserade samling av svenska dagstidningar. Vid en genomläsning av materialet är det tydligt att tatueringen varit närvarande i svensk press sedan 1799, men att intresset att skriva om den varierat över tid. Några specifika teman och beskrivningar återkommer gång på gång med oregelbundna mellanrum.

För att begränsa källmaterialet valde jag att arbeta utifrån tre huvudsakliga sökord: *tatuering*, *tatueringar* och *tatuerare*. För att kunna undersöka om artiklarna återkommande beskrev liknande händelser och ämnen ville jag ha åtminstone tre artiklar från varje årtionde. Ett första urval resulterade i 79 artiklar varav 49 har använts i uppsatsen.

Jag valde sedan att i första hand koncentrera mig på artiklar som påstår sig beskriva en faktisk händelse som involverar eller en eller flera personer – även om det inte alltid går att bestämma den faktiska sanningshalten. Jag har därför valt bort rent skönlitterära framställningar som till exempel noveller, som under många år inte var ovanliga i dagspressen. Jag valde också bort efterlysningar av försvunna personer, kriminella eller förrymda fångar. Anledningen till det är att jag uppfattar dem vara av en mer praktiskt informerande karaktär än en intresseväckande nyhetsartikel. Vidare har jag valt att fokusera på artiklar som kan besvara mina frågeställningar.

Jag har inte utgått ifrån tidningarnas politiska eller geografiska hemvist. Detta på grund av två anledningar. Den första är att samma artikel ibland figurerar i ett stort antal tidningar som uppenbart använt sig av samma ursprungskälla, något som var, och är, mycket vanligt. Den andra är att enskilda artiklar om tatuering förekommer i många sorters tidningar. Det finns exempel på dagstidningar, kvällspress, lokaltidningar och branschtidningar. Att sortera bort en del av dem skulle kunna ge ett missvisande resultat av hur frekvent media rapporterade om tatuering.

²³ Alejandra Walzer & Pablo Sanjurjo, "Media and contemporary tattoo", *Communication & Society* (2016) s. 69–81.

1.5 Källkritik

Mina källor har inte kommit till för att besvara mina frågor, utan för att väcka nyfikenhet och skapa uppmärksamhet hos tidningsläsare. I många fall består de artiklar jag undersöker av andrahandskällor som upprepar nyhetsmaterial från utländsk dagspress. En del av tidningarna är mycket gamla. Det innebär att jag behöver vara uppmärksam på formuleringar och begrepp. Dagspressen har genomgått stora förändringar under två sekel. Jag behöver vara noggrann med att kontextualisera informationen både utifrån dessa förändringar och den tidsperiod de skapats i. Det går inte att applicera en modern tolkning av nyhetsvärde utifrån längd på, och eventuell bildsättning av, artiklar och notiser. En stor del av det tidiga materialet är osignerat, och annat är skrivet under pseudonym eller signatur.

Källmaterialet kan visa på sammanhang där tatueringen tolkades och diskuterades, hur tatueringen skildrades i dagspress och hur den tatuerade personen beskrevs. Det är dock inte rimligt att utgå från att det kan ge en heltäckande bild då jag begränsade mitt källmaterial utifrån sökorden *tatuering*, *tatueringar* och *tatuerare*. Artiklar som benämner tatuering med ord som ”tusch”, ”cinnober”, ”märkning” eller liknande kan ha sorterats bort. Det är också möjligt att artiklar av någon annan anledning inte har kommit upp i mitt sökresultat. Det innebär att resultatet skulle kunna bli annorlunda, och mer omfattande vid en bredare sökning. En annan bild av dagspressens beskrivningar av tatuering skulle på så sätt kunna träda fram. Vidare är dagspressen en specifik genre, som följer mönster och mallar och har som syfte att väcka intresse. Det finns därför en risk att jag som uttolkare missförstår budskap eller tolkar in något som inte finns.

Mitt material är både en kvarleva och en berättande källa. Som kvarleva visar artiklar, notiser och noveller genom sin existens att tatueringen som praktik var närvarande i det offentliga samtalet. Det kan också antas ge en god bild av hur tatueringen beskrevs i svensk dagspress. Samtidigt är det en berättande källa som genom sitt budskap visar på rådande normer och föreställningar hos samhälle, artikelförfattare och journalister. Enligt historieforskaren Knut Kjeldstadli lämnar berättande källor ut läsaren till författarens vilja att beskriva verkligheten. Beroende på källans syfte kan den också vara påverkad av upphovsmannens åsikt eller förmåga att berätta och beskriva.²⁴ Tidningsartiklar vill skapa intresse och locka läsare. Det är därför inte otroligt att de påståenden som framförs är något tillspetsade och inte alltid med sanningen överensstämmande. Det kan främst påverka min analys av de sammanhang där tatueringen diskuteras och tolkas, och hur den tatuerade personen konstrueras.

²⁴ Knut Kjeldstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var* (Lund 1998) s. 167.

Slutligen behöver jag också vara vaksam på att inte förväxla min egen förkunskap om tatueringshistoria, och hur tatuering historiskt beskrivits i utländsk press, med hur den faktiskt framställs i mitt svenska källmaterial. Undersökningen handlar om hur dagspressen skildrat tatuering, inte hur det samtalet fördes i samhället. Samtidigt är det just min förförståelse som jag kommer att använda för att tolka materialet.

1.6 Teori och metod

1.6.1 Teori

I uppsatsen är min teoretiska utgångspunkt att synen på tatueringar som förekom i media under den period som ska studeras kan ses som olika *diskurser*. En diskurs skulle kunna beskrivas som ett filter, eller en vägg som begränsar hur vi kan uppfatta vår omvärld. Jag har därför valt Norman Faircloughs kritiska diskursanalys som teori, vilken har relationen mellan språk och makt i fokus.²⁵

Fairclough beskriver en diskurs som ett avgränsat sätt att i tal och skrift beskriva ett visst fenomen. Vidare menar han att förhållandet mellan diskurs och *kommunikativa händelser* är *dialektiskt* – en dialog mellan flera perspektiv. Kommunikation reproducerar inte bara diskursiva ordningar, utan kan också förändra dem genom det språk som används. Språkbruk skapar och formar relationer, identiteter och kunskaps- och föreställningssystem. Sociala fenomen är i en ständig produktionsprocess. Ett ord eller fenomen kan alltså inte få en slutgiltig betydelse, utan är i stället en del av en ständig kamp och en process kring hur det ska tolkas.²⁶

Det finns ett dialektiskt förhållande mellan diskursordning och kommunikativa händelser. Kommunikativa händelser reproducerar inte bara diskursordningar utan förändrar dem också genom kreativt språkbruk. Genom språket skapar och reproducerar artikel- och notisförfattare normer, värderingar, fakta, vetenskap och föreställningar.²⁷

Artiklar i dagspressen har en *intertextuell* karaktär och kan tolkas som *intertextualitet*. Med intertextualitet avses att det är omöjligt att inte återanvända ord, och att en kommunikativ händelse alltid bygger på tidigare kommunikativa händelser. Artiklar som inspireras av och vidareutvecklar påståenden skulle kunna läsas som en *intertertextuell kedja*. En sådan kännetecknas av att varje text återrapporterar tidigare händelser med liknande innehåll. Vid de tillfällen då artiklar i stället hänvisar till andra artiklar eller informationskällor ger de prov på

²⁵ Peter Svensson, *Diskursanalys* (Lund 2019) s. 55.

²⁶ Svensson (2019) s. 52.

²⁷ Svensson (2019) s. 37.

det som kallas *manifest intertextualitet*. Intertextualitet visar hur en text som bygger vidare på tidigare texter bidrar till historisk utveckling.

En diskurs består av ett antal begrepp, kategorier och metaforer. Genom att studera hur användningen av språket konstruerar en samhällsbild kan denna bild ifrågasättas och analyseras.²⁸ Av någon anledning får några av dessa konstruktioner ett genomslag och blir den dominerande synen på företeelser i samhället under en viss tidsperiod. Vidare menar Fairclough att språkbruk är en praktik som skapar ideologier, vilket i det här fallet kan förstås som föreställningar och kunskap som upprätthåller samhällets makt- och dominansrelationer.²⁹ Slutligen anser han att massmedier ofta presenterar tolkningar som fakta genom kategoriska *modaliteter*, vilka kan vara begrepp som sanning eller tillåtelse.³⁰ Medier lägger ofta fram tolkningar som fakta eller sanning, vilket både speglar och främjar deras makt.

Diskursanalysen bidrar med kunskap i hur språket används för att konstruera samhället och hur det påverkar det sätt vi ser på världen.³¹ Vidare utgår diskursanalysen från en konstruktionistisk världsbild, vilket innebär att vår kunskap om, och syn på världen skapas av människor. Saker och företeelser har inte en inneboende och oföränderlig essens. Tron på att så är fallet kan riskera att cementera maktrelationer och användningsområden.³²

I min uppsats vill jag undersöka om dagspressen genom modaliteter och intertextualitet konstruerar myten om tatueringen och den tatuerade människan. Föreställningar om tatueringen och de människor som bär den är inte objektivt sanna, utan skapas genom rådande sociala normer via språklig kommunikation. Om synen på tatuering i mitt undersökta material genom en diskurs låser fast ett antal beskrivningar och narrativ är de, om inte felaktiga, så åtminstone begränsande och stereotypa. Den information om tatuering som sprids genom massmedia är då inte objektiv, utan snarare så inarbetad i människors medvetande att den automatiskt tas för sanning.

²⁸ Svensson (2019) s. 54.

²⁹ Svensson (2019) s. 55.

³⁰ Marianne Winther Jørgensen & Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund 2000) s. 88.

³¹ Svensson, (2019) s. 16.

³² Svensson, (2019) s. 36.

1.6.2 Metod

Jag har valt att arbeta med en kvalitativ textanalys. Textanalysens grundläggande frågor brukar kallas den lasswellska formeln efter den amerikanske samhällsforskaren Harold D. Lasswell.

Dessa frågor är:

- 1. Vem säger
- 2. vad till
- 3. vem,
- 4. var,
- 5. varför,
- 6. i vilket medium,
- 7. med vilken avsikt
- 8. med vilken effekt.³³

Då mitt källmaterial uteslutande består av tidningsartiklar är det en metod som är väl lämpad. Tidningsartiklar består av text som har en mer eller mindre tydlig avsändare och en mer eller mindre känd mottagare. Tidningar har också ett tydligt budskap och syfte med de texter de publicerar. Avsikten och effekten av artiklar och notiser är att väcka intresse, och att påverka.

Med kvalitativt menas egenskaper och värderingar som är mer eller mindre uttalade i alla texter. Benämningen kvalitativ kommer sig av att ordklasser beskriver kvaliteter, vilket i sin tur beskriver olika värdeområden. I fallet med textanalysen är det verb som uttrycker konkreta handlingar, substantiv beskriver ett "vad" och adjektiv beskriver i sin tur ett "hur".

Grundläggande för textanalysen är tolkningslära, eller hermeneutik. Texter kan tolkas med hjälp av den hermeneutiska spiralen där förståelse och förförståelse möter nya idéer och erfarenheter, skapar ny förståelse för att sedan återigen möta nya idéer och erfarenheter.³⁴

Detta är enligt mig en lämplig metod att tolka tidningsartiklar där min förkunskap om tatueringshistoria möter de idéer som presenteras i dagspressen.

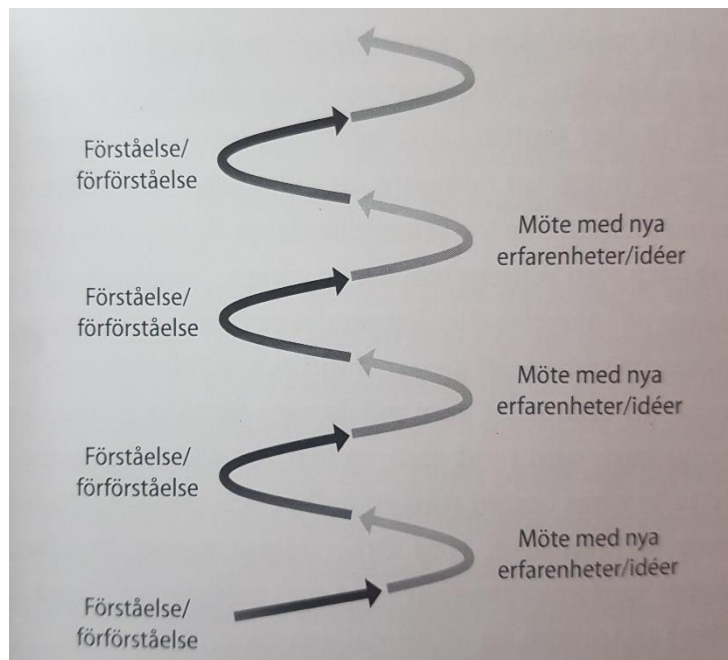
Den kvalitativa textanalysen utförs genom att tolka det huvudsakliga innehållet i en text genom noggrann läsning och analys. Dessutom behövs kunskap om *kontexten* i det sammanhang texten skapades. Vad är det som uttrycks och på vilket sätt görs det? Kontext kan förstås som den verklighet forskaren vill komma åt genom att studera texter.³⁵

³³ Merete Watt Boolsen, *Kvalitativa analyser: Forskningsprocess, människa, samhälle* (Malmö 2007) s. 53.

³⁴ Maria Sjöberg, "Textanalys" i Martin Gustafsson & Yvonne Svanström (red.), *Metod: Guide för historiska studier* (Lund 2018) s. 71.

³⁵ Sjöberg (2018) s. 73.

Den kvalitativa textanalysen använder sig precis som den kritiska diskursanalysen av intertextualitet. Varje text har en koppling till andra och liknande texter. Ibland är det uttalat, ibland är det något som behöver utforskas med hjälp av kunskap om litterär stil och de begrepp som används.³⁶ Intertextualitet visar tillsammans med kontext textens kvalitativa egenskaper – de värderingar och egenskaper som finns mer eller mindre uttalat i alla texter.³⁷

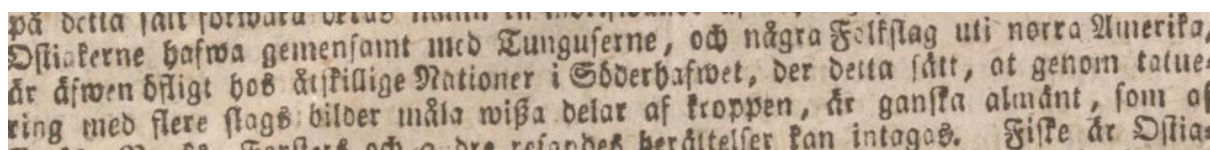
*Den hermeneutiska spiralen*³⁸

³⁶ Sjöberg (2018) s. 70–71.

³⁷ Sjöberg (2018) s. 74.

³⁸ Sjöberg (2018) s. 71.

2. Bakgrund

Faksimil av tidning från Kungliga biblioteket.³⁹

2.1 Ett nytt ord för en gammal praktik

Några veckor före sekelskiftet 1800, närmare bestämt den 22 november 1799, introduceras begreppet tatuering i den svenska pressen. En artikel i *Göteborgs tidningar* beskriver en sedvänja som praktiseras hos bland annat ursprungsbefolkningar i Amerika och Söderhavet och som går ut på att märka huden med permanenta motiv.⁴⁰

Tatuering har existerat mycket länge även i Europa. De äldsta tatueringar vi känner till idag är de som sitter på den 5 300 år gamla mumie som hittades i Sydtyrolen 1991 och går under namnet ismannen Ötzi.⁴¹ Det är dock inte nödvändigt att söka sig så långt tillbaka i historien för att hitta europeiska tatueringar.

Ett exempel värt att nämna är de motiv som europeiska korsriddare och pilgrimer lät tatuera sig med vid besök i den heliga staden Jerusalem. I koptiska och andra kristna samhällen har det varit vanligt med religiösa tatueringar under lång tid. Ett litet kors intatuerat på handleden kunde fungera som bevis på att bäraren var kristen.⁴² Det kunde också vara ett sätt att försäkra sig om en kristen begravning för den händelse att personen skulle avlida utomlands.⁴³

Tatuering kunde ses som ett tecken på en stark tro - genom att gjuta blod efterliknas Jesus lidande på korset. I Bibeln finns flera passager som nämner något som skulle kunna vara tatueringar, samtidigt som andra texter kan tolkas som ett tatueringförbud.⁴⁴

Den franske kirurgen Monsieur Diereville beskriver en resa i Arkadien 1699 där fransmän ägnar sig åt att pryda sina kroppar med motiv av Jesus, kors och blommor. På en bild daterad 1773 syns en fiskarkvinna tatuerad med ett datum och initialer på sin underarm.⁴⁵ Innan begreppet ”tattoo” började användas i Europa talade man i stället om ”märkning”, ”stigma”,

³⁹ ”Att genom tatuering med flere slags bilder måla vissa delar af kroppen” *Göteborgs tidningar* 22/11 1799.

⁴⁰ *Göteborgs tidningar*, 22/11 1799.

⁴¹ Aaron Deter-Wolf, Benoît Robitaille, Lars Krutak, ”The world’s oldest tattoos”, *Journal of Archaeological science* (2016) s. 19–24.

⁴² Friedman (2015) s. 132.

⁴³ Lars Krutak, *The Tattooing Arts of Tribal Women* (London 2007) s. 44.

⁴⁴ Valentin Groebner, *Passets födelse i medeltidens Europa* (Göteborg 2009) s. 85.

⁴⁵ Friedman (2015) s. 133.

”stygn” eller ”prickning”.⁴⁶ I svenska arkiv förekommer ord som ”*tusch*” och/eller ”*cinnober*”.⁴⁷

Tatueringen är mångfacetterad och kan användas för olika syften. Som frivillig kroppsutsmyckning kan den signalera tillhörighet, mod, identitet eller visa på individens tycke och smak när det kommer till estetik. Som påtvingad metod för straff, identifikation eller markering av ägandeskap är den brutal och skrämmande i sin outplånlighet. Tatuering och brännmärkning av slavar har praktiserats i antikens Grekland och Rom⁴⁸ såväl som i slaveriets USA⁴⁹ och i Japans och Kinas historia.⁵⁰ År 1891 diskuterades behovet av en obligatorisk tatuering för sjömän med syfte kunna identifiera rymlingar, vilket blev omskrivet i svensk dagspress.⁵¹ Koncentrationslägerfångar i Auschwitz tatuades med identifikationsnummer och så sent som 1985 föreslog en svensk läkare att Hiv-smittade skulle tatueras i armhålan för omgivningens säkerhet.⁵²

Den exakta omfattningen av tatueringsutövningen i Europa är med stor sannolikhet omöjlig att få grepp om. Något som däremot går att fastställa är att tatuering har beskrivits och avbildats i text och konst.

Jorg Breu den äldre har avbildat en tatuerad arm i verket *Dornerkrönung* (1501)⁵³, en målning av Francisco de Zurbaráns visar hur dominikanermunken Heinrich Seuse ristar in en kristen symbol på bröstet (1636–1638) och i ett porträtt av en okänd konstnär från 1700-talet syns den tyske diplomaten Heinrich Wilhelm Ludolf med en pilgrimstatuering på höger underarm.⁵⁴

Japan öppnade upp hamnstaden Yokohama för besökare från väst 1859, vilket ledde till ett intresse för japansk tatuering hos både sjömän och andra resenärer. Det tatueringsförbud som rådde i landet gällde inte för utlänningar, vilket ledde till att tatuerare koncentrerade sig på de nya målgrupper som nu befann sig i landet. Sjömän, soldater och västerländsk överklass och

⁴⁶ Groebner (2009) s. 88.

⁴⁷ Stockholmspolisens signalementsfotografier 1869–1920 bild 4472, Stockholms stadsarkiv (SSA), tillgänglig i faksimil via, <<https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/Databas/stockholmspolisens-spaningsfotografier-1869-1920/Visa/karl-otto-eriksson-stjernborg/13120?sidindex=0&fritext=cinnober>> (21/5 2021).

⁴⁸ Friedman (2015) s. 131.

⁴⁹ Shontavia Johnson, “BRANDED: Trademark Tattoos, Slave Owner Brands, And the Right to have Free Skin”, *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, (2016) s. 231.

⁵⁰ Eric Shahan, *Tattoos as Punishment: An Illustrated History of Tattooing in Japan* (Kindle e-bok 2019) s. 198–201.

⁵¹ ”Igenkänningsmärken å sjömän”, *Köpings-Posten*, 1/4 1891.

⁵² Intervju med Jonas Gardell om HIV och AIDS-hysterin i Sverige, <<https://www.fokus.se/2012/12/upprattelsen/>>, (7/3 2021).

⁵³ Ole Wittmann, *Tattoos in der Kunst: Materialität, Motive, Rezeption [Tatuering i konsten: Materialitet, motiv, förståelse]* (Berlin 2017) s. 19.

⁵⁴ Friedman (2015) s. 132.

adel var några grupper som tilltalades av den japanska tatueringskonsten. År 1887 reste en japansk tatueringare till Storbritannien på ett treårigt kontrakt för att arbeta i London, vilket ledde till ett ökat tatueringssintresse hos den brittiska befolkningen.⁵⁵

Tatueringen är inte ett riskfritt ingrepp i kroppen. Idag är tatueringens verksamhet i Sverige hårt reglerad när det kommer till allt från hygien och renlighet till färgämnen och tatueringssverktyg.⁵⁶ Så har inte alltid varit fallet, och det har ofta funnits en välbefogad oro för spridning av smittsamma sjukdomar som en följd av tatuering. Tatueringssbläck har ibland innehållit rent hälsovådliga ingredienser och tungmetaller.⁵⁷ Användning av saliv och urin som lösningsmedel har orsakat utbrott av syfilis i kaserner och rallarläger.⁵⁸ Något som återkommer i samtalet om tatuering är rädslan för det oåterkalleliga beslutet som är omöjligt att göra o gjort. Det uppges därför leda till en i många fall livslång ånger och en önskan att ta bort tatueringen.⁵⁹

Kriminalteknikern och ingenjören Harry Söderman som var chef för Statens kriminaltekniska anstalt mellan 1939–1953 beskriver tatueringssborttagning i sin bok *Brottets värld*. Några metoder som ska ha använts är syror, glödande järn eller att tatuera om motivet med mjölk eller grädde. Enligt Söderman är de enda verkliga metoderna att sticka med silverniträt eller avlägsna tatueringen kirurgiskt.⁶⁰

Det är möjligt att tatueringssborttagning existerat lika länge som tatueringen. En metod finns beskriven tillsammans med världens första recept på tatueringssfärg. Den bysantinske läkaren Aetius menade på 500-talet att en blandning av terpentin och salpeter skulle appliceras på huden och sedan slipas bort med salt.⁶¹ En liknande metod praktiserades av tatueringaren Christian Warlich i Hamburg under första halvan av 1900-talet.⁶² Tatueringssborttagning är med andra ord inget nytt vid tidpunkten för mitt källmaterial.

Tatueringen har utforskats, diskuterats och undersökts av människor från olika discipliner – läkare, kriminalantropologer, etnologer, författare och journalister. Det gäller också Sverige

⁵⁵ Lisa Hellman, "Ömen, Geishan och draken" i Maja Arnshav (red.), *Svenska sjömanstatueringar* (Stockholm 2014) s. 116.

⁵⁶ Socialstyrelsens information om yrkesmässig hygienisk verksamhet, <<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/halsoskydd/yrkesmassig-hygienisk-verksamhet/>> (15/5 2021).

⁵⁷ Michelle D. Miranda, *Forensic Analysis of Tattoos and Tattoo Inks* (Boca Raton 2016) s. 31.

⁵⁸ Blogginlägg av historikern Gemma Angel om syfilis och tatueringssfärg med som innehåller kvicksilver, <<https://lifeand6months.com/2013/01/15/an-unfortunate-amalgam-syphilis-tattooing-mercury/>> (21/5 2021).

⁵⁹ Svensson (1998) s. 68–69.

⁶⁰ Harry Söderman, *Brottets värld. Hur förbrytare avslöjas med kamera och mikroskop: kriminalkåserier* (Stockholm 1927) s. 72.

⁶¹ C.P. Jones, "Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity" *The Journal of Roman Studies*, vol. 77, (1987) s. 139–155.

⁶² Artikel på webbsidan Tattodo om tatueringsslegenden Christian Wahrlich, <<https://www.tattodo.com/articles/flash-from-the-past-the-king-of-tattoos-christian-warlich-12816>> (22/5 2021).

i allra högsta grad, och det finns tecken på att tatuering praktiserats betydligt längre tillbaka än man tidigare trott. I Urshults pastorats inbyggares seder som publicerades 1749 beskriver författaren Samuel Krok följande som ska ha utspelat sig på 1600-talet:

I sidsta kriget mellan Sverige och Dannemark sammanswuro sig en hop öfwerdådiga sällar att giöra de ströfwande Danska all möjlig afbräck. Ibland dem war en, som het Iärnamåla Massen, den där med en knif ristat Konung Carls namn utanpå sin hand och däri strött krut till ett beständigt åminne. Desse 4 bokstäver voro mycket läslige, då han för 15 år sedan ongefär afled.⁶³

Det som beskrivs ovan skulle kunna vara en sorts tatuering som bland annat har varit vanlig inom det militära.⁶⁴ Fenomenet kan dock omöjligt ha gått under benämningen ”tatuering” då ordet är en försvenskning av engelskans ”tattoo”, som myntades av kapten James Cook efter en upptäcktsresa i Söderhavet. Ordet har sitt etymologiska ursprung i polynesiskans ”tatau” som betyder ”att märka”. Den första expeditionen ägde rum först 1768.

År 1886 höll friherre von Düben ett föredrag för Stockholm läkaresällskap på temat tatuering. Anledningen var att en professor Wallis vid ett tidigare tillfälle förevisat en bit tatuerad hud som tagits från en avliden sjöman på Sabbatsbergs sjukhus. Bland mycket annat beskriver von Düben följande:

Slutligen återstår att nämna något om tatueringens förekomst bland Europas mera civiliserade nationer, hos hvilka den är utbredd i en utsträckning, hvarom man i allmänhet icke haft någon aning, till dess fransmannen Lacassagne, italienaren Lombroso och tysken W. Krause hvar för sitt folk påvisade den stora freqvensen.⁶⁵

1893 började Stockholmspolisen kartlägga tatueringar genom att en detektivkonstapel närvarade vid häktning för att iakta och anteckna olika kännetecken och tatueringar.⁶⁶

En av de vanligaste kategorierna som påstås vara en ny målgrupp i artiklar om tatuering är kvinnor. Det avspeglar sig också i mitt källmaterial. Ofta är det kvinnor som av någon anledning finns på avstånd. Det kan handla om geografiska avstånd till England eller Amerika,

⁶³ N. Werner, *Småländska hembygdsböcker 1: Urshults pastorats innebyggares seder, av Samuel Krok år 1749* (Stockholm 1922) s. 21.

⁶⁴ Mats Rehnberg, *Vad ska vi göra med de blanka gevär?* (Stockholm 1967) s. 155.

⁶⁵ Professor von Düben håller föredrag om tatuering. Faksimil från Stockholmskällan, <<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/29993>> (8/4 2021).

⁶⁶ Klas Lithner, ”En historisk kongressbild”, *Nordisk Tidskrift for Krimialvidenskab* (1984) s. 328.

eller ett mer klassbetonat och exotifierande avstånd när det handlar om överklasskvinnor, raggarflickor eller flickor intagna på hem.

Fascinationen för den vita tatuerade kvinnan kan härledas till kidnappningen av den tonåriga Olive Oatman 1851. Olive och hennes syster togs tillfånga av Yavapai-indianer, och blev efter ett år i fångenskap adopterade av en annan stam, Mohave-indianerna. Systrarna tatueredes för beskydd och möjlighet till ett liv efter detta.⁶⁷ När Oatman återvände till civilisationen försörjde hon sig i slutet av 1850-talet på att resa omkring och hålla föredrag om sitt liv hos Mohave-stammen. Dessa föreläsningar var välbesökta och uppskattade.⁶⁸

Olive Oatmans öde skapade ett stort intresse för den tatuerade kvinnokroppen – en bortrövad, torterad och sparsamt klädd kvinna som mot betalning visade upp sin kropp, och de tatueringar hon sade sig ha fått under tvång. 1882 visade amerikanska Nora Hildebrandt stolt upp sina 365 tatueringar på Bunnells museum i New York. Utåt hette det att hon tatueras av Sioux-indianer. Sanningen var dock en annan. Den som hade tatuerat henne var hennes partner, tatuerearen Martin Hildebrandt. Nora Hildebrandt skulle följas av ett stort antal tatuerade damer som reste runt och uppträdde på bland annat tivolin och cirkusar.⁶⁹ Det var lönsamt, och öppnade också upp för möjligheten att resa och se sig om i världen, något som i stort sett hade varit en omöjlighet för underklassen.

Fascinationen för den tatuerade kvinnan med exotisk och sexuellt betonad kroppsutsmyckning lever kvar än idag. Den brittiska tidningen *Total Tattoo* möttes av motstånd och ifrågasättanden då de så sent som 2019 valde bort lättklädda kvinnor på omslaget, för att i stället lämna plats för tatueringskonst. Bland annat menade deras säljavdelning att de skulle förlora prenumeranter.⁷⁰

Tatueringen har också beskrivits i fiktionen, där ett exempel är Herman Melvilles *Moby-Dick*⁷¹, Artur Conan Doyles berättelser om detektiven Sherlock Holmes⁷² och den svenske författaren Hjalmar Söderbergs novell ”Det blå ankaret”.⁷³

I all sin enkelhet kan tatueringen verka trivial. Ibland diskuteras dess symboliska innebörd eller meningsfullhet, men det stannar ofta vid en tanke kring individens eventuella inspirationskällor och estetiska önskemål.⁷⁴

⁶⁷ Amelia Klem Osterud, *The Tattooed Lady: A History* (London 2009) s. 58.

⁶⁸ Margot Mifflin, *The Blue Tattoo* (Lincoln 2009) s. 164.

⁶⁹ Osterud (2009) s. 60–66.

⁷⁰ Lizzy Guy ”Editorial 174”, *Total Tattoo* nr 175 (2019) s. 7.

⁷¹ Herman Melville, *The Whale*, (London 1851).

⁷² Arthur Conan Doyle, *Sherlock Holmes. A Study in Scarlet*, (London 1881).

⁷³ Hjalmar Söderberg, ”Det blå ankaret” i *Främlingarna*, (Stockholm 1903).

⁷⁴ Ellwyn & Dahl (2010) s. 81.

Faktum är att tatuering påverkar och berörs av flertalet discipliner. Genom sitt estetiska uttryck har den ett samband med konsten, genom att vara ett ingrepp i kroppen tillsammans med den moderna insikten om vikten av hygien har den en koppling till medicinen. Tatuere var tidiga med att börja experimentera med användning av elektricitet vilket gör det intressant för den som är intresserad av teknik, dess utveckling och användbarhet.⁷⁵

Tatueringen har använts för att markera övergångar mellan olika stadier i livet, erövringar, segrar, förluster, tillhörighet och identitet.⁷⁶ Genom att vara ett verktyg för ritual knyts den samman med religion och spiritualitet. Genom sin förmåga att skapa grupptillhörighet är den intressant för antropologi och etnologi och på grund av de många föreställningar som omgärdar den väcker den frågor om myter, minnen och historieskrivning.

Kroppskonst och tatuering har periodvis varit omgärdat av ett oförtjänt stigma och förknippats med kriminalitet, sexuella avarter och ociviliserade kulturer.⁷⁷

Historikern Anna Felicity Friedman beskriver den som ett meningsfullt sår, men hon betonar också följande:

Beyond a meaningful wound, the tattoo is also an object of exchange - either gifted, purchased, or traded. As with many artefacts, the tattoo holds multiple functions and conceptions at any given time: a tool, a vehicle for conveying identity, a curiosity, an artwork. But the tattoo is not merely an object of material culture. More so than almost any other acquired object, the tattoo becomes an integral part of one's body permanently.⁷⁸

Hennes ord synliggör tydligt tatueringens komplexa och mångbottnade natur. Tatueringen kan vara ett bytesobjekt, en gåva eller en vara. Den kan ha många funktioner, och tjäna olika syften. Kanske skapar inte bara människan tatueringen, utan tatueringen är med och skapar sin bärare. Får den nyanserade bilden ta plats när svensk dagspress skildrar tatuering och tatuerade människor?

⁷⁵ Artikel om den tekniska utvecklingen av tatueringsmaskinen, <<http://www.buzzworthytattoo.com/tattoo-history-research-articles/early-tinkerers-of-electric-tattooing/>> (21/3 2021).

⁷⁶ Birgitta Svensson, *Varför etnologi?* (Stockholm 2012) s. 51–52.

⁷⁷ Friedman (2015) s. 134.

⁷⁸ Friedman (2012) s. 37.

3. Undersökning och analys

3.1 I vilka sammanhang diskuteras och tolkas tatueringen?

3.1.1 Ett utanförperspektiv

Genom att studera källmaterialet går det att se att många människor med olika ingångsvinklar har velat diskutera och tolka tatueringen och dess innebörd. Påfallande ofta är det maktens representanter, eller någon som ser på fenomenet utifrån som får uttala sig. Främst är det givetvis de journalister och skribenter som författar artiklarna, men även läkare och socialarbetare med flera får komma till tals genom intervjuer. Anslaget är ofta negativt. I kraft av ämbeten och yrkesroll uppfattas budskapet som seriöst och faktaunderbyggt.

Victoria Pitts pekar i sin undersökning på en medial diskurs som utmålar tatuering som ett utslag för psykisk ohälsa liknande anorexi, bulimi eller självskadebeteende.⁷⁹ Gemma Angel beskriver hur till exempel Cesare Lombroso och samtida kriminologer i mitten på 1800-talet dels såg brottslighet som en sjukdom, dels tatuering som ett bevis på en atavism och lägre stående karaktär. Angel beskriver också hur tatueringen också i allra högsta grad kunde vara en hälsofara och smittkälla till bland annat syfilis och tuberkulos, och senare Hepatit och Hiv.⁸⁰

Joshua Adams menar i sin avhandling från 2007 att artiklar som handlar om tatuering ofta drar ett likamedstecken mellan tatueringen, hälsofaror och antisocialt beteende.⁸¹

Synen på tatuering som hälsofara finns representerad i källmaterialet. Vad denna fara består av varierar. Redan 1882 förklarar *Helsingborgs Tidning* att tatuering kan orsaka inflammation och farliga sjukdomar.⁸² Jag vill understryka att det inte finns något tvivel om att en tatuering utförd under ohygieniska eller på annat sätt riskfyllda omständigheter kan vara skadlig för hälsan. Artiklarna kan mycket väl vara ett utslag för välvilja och omtanke, men då de kommuniceras utifrån ett maktperspektiv riskerar de också att sätta agendan för hur tatueringen uppfattas.

En artikel i *Aftonbladet* från 1960 beskriver läkaren Alf Björnbergs kartläggning av tatuerade flickor på ungdomshem. Bland annat sägs att ”tatueringar de senaste åren upplevt en renässans bland unga flickor som kommit i konflikt med samhället”. I sin läkarroll beskriver Björnberg hur tatueringarna är dåligt gjorda och att många flickor ångrar sig.⁸³ Det finns inget

⁷⁹ Pitts (2000) s. 294.

⁸⁰ Angel (2013) s. 179.

⁸¹ Adams (2007) s. 94.

⁸² ”Från olika länder”, *Helsingborgs Tidning* 28/8 1882.

⁸³ ”Tatuering allt vanligare bland tonårsflickor på hem”, *Aftonbladet* 1/3 1960.

som motsäger att en dåligt gjord tatuering kan ångras, eller att tatueringar skapade med dåliga verktyg kan vara både farliga och fula. Ingen av flickorna blir dock intervjuad och kan således inte berätta hur de själva upplever sina tatueringar. Flickorna hade knappast någon hög status, och deras åsikter var sannolikt inte intressanta. I rollen som läkare bidrar Björnberg till att upprätthålla en medicinsk diskurs där tatueringen blir ett symptom för ett ohälsosamt leverne hos någon som inte förstår bättre. De ord och uttryck han väljer att använda förstärker bilden ytterligare.

I *Göteborgs-Tidningen* 1980 intervjuas Harry Magnusson om en svår infektion som drabbat honom då han tatuerat sig, och läsaren varnas för den ”den nya modeflugan tatuering”. Tatueraren Tattoo-Andy framställs som en oansvarig yrkesmänniska som borde anmälas till hälsovårdsmyndigheten. Han uttalar sig inte, och det beror enligt tidningen på att han inte gått att nå. En kvinnlig läkare styrker däremot att Magnusson drabbats av en skada.⁸⁴

Josh Adams menar att massmedia ständigt konkurrerar med andra informationskällor. Därför behöver de ta till lockande ämnen som attraherar läsaren. Han nämner sport, serietidningar, kriminalartiklar och skrämselfartiklar som exempel. Han påpekar också att en pågående rapportering om faror och nackdelar med tatuering i allra högsta grad stärker och formar den rådande synen.⁸⁵

Önskan om att ta bort en tatuering, och de risker det kan innebära kan ses som en del av den medicinska diskursen. När en läkare eller journalist använder ord som ”sjuk” och ”farlig” kan de i kraft av sina ämbeten forma diskursen om tatueringen som hälsofara.

Adams citerar i sin avhandling artikeln ”Of the mark” skriven av Lucio Guerrero 2005. Guerrero beskriver hur 1990-talets tatueringstrend har övergått i 2000-talets ånger. Fler och fler kvinnor vänder sig till laserkirurgi för att ta bort ett motiv som inte är lika snyggt vid 35 års ålder som vid 25.⁸⁶

Svensk dagspress har dock rapporterat om människors önskemål att avlägsna tatueringar, och de metoder som använts, under många år. 1922 beskriver *Stockholms-Tidningen* att tatueringsborttagning är ett nytt yrke i Paris. Monsieur Honoré fuktat tatueringarna med eter och ammoniak och lyfter sedan bort huden. Proceduren kostar 25 franc.⁸⁷ 1938 är det en dansk medborgare i Västerås som använder sig av hälsovådliga ingredienser för att ta bort tatuering. En verkstadsarbetare har blivit allvarligt skadad och regementsläkaren Wilh. Morsin har bett

⁸⁴ Bengt Bengtsson, ”Jag blev svårt SJUK”, *Göteborgs-Tidningen* 30/11 1980.

⁸⁵ Adams (2007) s. 83.

⁸⁶ Adams (2007) s. 95.

⁸⁷ ”Borttagandet av tatueringar. Ett nytt mode i Paris”, *Aftonbladet* 8/11 1922.

Medicinalstyrelsen om hjälp för att stoppa dansken.⁸⁸ En artikel i *Aftonbladet* från 1942 berättar att ”många ångra som äldre sin ungdoms fantastier” och att tatueringen kan tas bort med kemiska ämnen eller ”inplanterandet av ny hud”.⁸⁹ *Aftonbladet* rapporterar 1945 om nya ”antitatuere”, en okänd kvinna och en man vid namn Carl Löfquist som sägs använda liktornsvätska för att ta bort tatuering. Kunderna har fått svåra ärr och svullnader.⁹⁰ 1969 kräver läkaren Bertil Norberg att samhället ska hjälpa den som önskar ta bort en tatuering, eftersom tatueringen kan ses ett tecken på livslång kriminalitet, och dessutom orsakar psykisk ohälsa.⁹¹

Artiklarna följer en intressant utveckling. I den första sker händelserna på främmande ort. En namngiven person och ett utsatt pris för behandlingen ger en känsla av trovärdighet, men min analys är ändå att det var svårt för mottagaren av budskapet att kontrollera sanningshalten. Nästa artikel utspelar sig i Sverige. Utövaren är en okänd dansk, men det finns också en rådig regementsläkare som nämns vid namn, och som vill koppla in myndigheterna. Efter det beskrivs en namngiven svensk anti-tatuere. Slutligen får ytterligare en läkare stiga fram och kräva samhällets hjälp till den som önskar ta bort en tatuering. Artiklarna skulle kunna ses som en intertextuell kedja där författarna reproducerar och bygger vidare på en berättelse som till en början utspelar sig i ett främmande land för att sedan landa på svensk mark. I flera artiklar figurerar en läkare. Antingen är han den som utför tatueringsborttagningen, eller en rättrådig man som fördömer ett farligt ingrepp i kroppen.

Birgitta Svensson beskriver hur tatueringen kan ses som en ”kåk-stämpel” och därför innebära ett lidande för den som önskar ha den ogjord.⁹² Troen Ellwyn och Jennie Dahl avhandlar begreppet stigmatisering i samband med tatuering i sin magisteruppsats och förklarar att det är en term för social stämpling. Det är tydligt att tatueringen kan orsaka stort lidande när den är oönskad. Men då tatuering existerat i tusentals år och det finns recept på tatueringsborttagning bevarat sedan 500-talet e.v.t är det inte sannolikt att efterfrågan på tatueringsborttagare uppstod på 1900-talet. Nutida forskning som Pitts⁹³ pekar på att samma narrativ fortfarande används av media för att väcka uppmärksamhet, och att tanken på det oåterkalleliga beslutet än idag fascinerar och skrämmer läsaren.

⁸⁸ ”Farlig metod att avlägsna tatueringar”, *Svenska Dagbladet* 9/12 1938.

⁸⁹ ”Tatueringsseden”, *Aftonbladet* 22/4 1942.

⁹⁰ ”Liktornsvätska trollmedel för anti-tatuere”, *Aftonbladet* 22/4 1945.

⁹¹ Rolf Axelsson, ”De tatuerade bör få samhällets hjälp”, *GT Kvällstidningen* 5/3 1969.

⁹² Svensson (1998) s. 68–69.

⁹³ Pitts (2000) s. 292.

3.1.2. Ett inifrånperspektiv

Det händer dock inte alltför sällan att en tatuering eller en tatuering person får komma till tals. De får många gånger ikläda sig en roll som ytterligare förstärker den rådande synen på tatuering. Ingången är ofta sorglig, sexuellt laddad eller något som ger intrycket av ett ödesdigert och oåterkalleligt beslut. Vanliga formuleringar är ”märkt för livet”⁹⁴, eller ”utan återvändo”.⁹⁵ Det syns framför allt i de artiklar som handlar om människor som valt att tatuera sig. Detta trots att intervjupersonen många gånger säger sig vara positivt inställd och nöjd med sina tatueringar. Uttalandet kan också mana till eftertanke och ta upp ett exempel på människor som ångrar sina tatueringar, blivit sjuka⁹⁶ av den nya trenden tatuering, eller drabbats av sociala konsekvenser.

I andra fall försöker den tatueringade visa på sin normalitet genom att till exempel berätta att det är vanligt med tatuering, som tatueringaren hr Larsen gör i en artikel. ”Alla möjliga människor” kommer till hans tatueringbutik i Köpenhamn.⁹⁷ Flera tatueringare stiger fram och förklarar hur de på olika sätt gör tatuering till ett mer respektabelt hantverk än vad det har varit förr. Redan 1882 berättar *Helsingborgs Tidning* om hur ”mera framstående tatueringare teckna med fantasien bilden på huden med en penna” och beskriver sedan hur själva tatueringprocessen ser ut.⁹⁸ Artiklar från 1933⁹⁹, 1936¹⁰⁰ och 1976¹⁰¹ beskriver hur G. Burchett, Tatuering-Charlie respektive Ove Skog är annorlunda än vanliga tatueringare genom konstnärlig skicklighet och noggrannhet med hygien.

Det finns inget som motsäger att ovanstående tatueringare verkligen har utvecklat tatuering både ur hygienisk och konstnärlig synvinkel. Tvärtom – hygienrutiner har förbättrats väsentligt, tatueringsfärger är kontrollerade av myndigheter¹⁰² och tatueringverktyg blir alltmer avancerade och ändamålsenliga.¹⁰³ Samtidigt reproducerar och förstärker dessa påståenden föreställningen om tatueringens smutsiga, smittsamma och underliga historia, och genom journalister och skribenter förs denna föreställning vidare till tidningens läsare. Det är viktigt att komma ihåg att den tatueringdiskurs som genom text konstrueras av journalister kan ge sken av att den tatueringade människan är avsändare. Detta trots att det bara är en del av sanningen. Formuleringar och rubriksättning är journalistens eller tidningsredaktionens. Texten

⁹⁴ Bo Malmström, ”Hon blir märkt för livet”, *Aftonbladet* 27/6 1965.

⁹⁵ Marie Hermanson, ”Magiska bilder utan återvändo”, *Aftonbladet* 2/9 1979.

⁹⁶ Bengt Bengtsson, ”Jag blev svårt SJUK”, *Göteborgs-Tidningen* 30/11 1980.

⁹⁷ ”Tatuering”, *Aftonbladet* 10/12 1950.

⁹⁸ ”Från olika länder – tatuering”, *Helsingborgs tidning* 24/8 1882.

⁹⁹ ”Tatuering modesak i London”, *Söderhamns tidning* 18/12 1933.

¹⁰⁰ ”Tatuering – yrke på retur”, *Aftonbladet* 2/8 1936.

¹⁰¹ Jonas Hultkvist, ”Han gör tatuering till ett respektabelt hantverk”, *Svenska Dagbladet* 5/7 1976.

¹⁰² Piercing och tatuering – hälsorisker, samt gällande lagar och regler, <<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2010-4-2.pdf>>.

¹⁰³ Eveline Törngren, *Tatueringmaskin med ergonomi i fokus* [Kandidatuppsats] (2010).

kan däremot ha den tatuerade personen som mottagare. Det skulle kunna innebära att denne ständigt utsätts för en snäv och stereotyp framställning av hur en tatuerad människa kan vara, och vilka tillgängliga narrativ som finns att identifiera sig med. Den tatuerade människan tilldelas en roll som sitter hårt i det samhälleliga medvetandet. Ofta så hårt att den internaliseras också hos den tatuerade själv.

Walzer & Sanjuro beskriver en liknande och mer modern syn på dåliga tatueringar och klåpare – nämligen de som köper tatueringssmaskiner på internet och kopierar motiv från sociala medier och bloggar.¹⁰⁴ En möjlig slutsats är att det finns fördelar med att beskriva sig själv som nyskapande och noggrann, och måla ut eventuella konkurrenter och föregångare som dåliga och slarviga med hygien och hantverk. Det kan också handla om ett eget internaliserat förakt för den tatuerade personen, och i förlängningen ett behov av att frigöra sig från ett uppfattat historiskt dåligt rykte. Det blir svårt att avgöra vem som egentligen kommunicerar eftersom narrativet så gammalt och rollerna så tydligt definierade.

3.2 Hur skildras tatuering i svenska dagstidningar?

The image shows the front page of the Swedish newspaper 'Triumf'. The masthead is prominent, with the title 'Triumf' in a large, ornate font. Below it, the subtitle reads 'Skandinaviens Enda Allmänna Vecko-Journal.' The date is 'Lördagen den 15 Juli' and the year is '1893.'. The page is filled with text, organized into columns. A large article on the left is titled 'Tatuerade damer. Tekniska notiser.' and discusses the prevalence of tattoos among women in America. Other smaller articles include 'Svenska tändstickor', 'Två fabler', 'I farfars tid', and 'Omplåstrad.'. The layout is typical of a late 19th-century newspaper.

Artikel om tatuerade damer i Amerika.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Walzer & Sanjuro (2016) s. 74.

¹⁰⁵ ”Tatuerade damer”, *Triumf* 15/5 1893.

3.2.1 En trend som når nya målgrupper

Josh Adams menar att kvinnor som tatueringar sig nästan alltid målas ut som en motsats till den primära tatueringssintresserade målgruppen, det vill säga män.¹⁰⁶ I min undersökning är det tydligt att den föreställningen är mycket gammal.

Strax runt tiden för sekelskiftet 1900 syns en förändring i hur tatueringen beskrivs. Från att tidigare till största delen behandlat sedvänjor hos människor i andra delar av världen¹⁰⁷ förflyttas fokus till målgrupper som tidningsläsaren skulle kunna relatera till, fascinerats av och antingen se upp till eller fördöma. Framför allt är det kvinnor, sjömän, soldater och personer ur de högre samhällsklasserna som figurerar. Tatueringen nämns också i samband med kriminalitet, ofta som en del av ett signalement.¹⁰⁸

Den 15 juli 1893 skriver *Triumf – Sveriges enda allmänna vecko-journal* om tatuerade damer i Amerika. Att tatuera sig har blivit nästintill smärtfritt tack vare den elektriska tatueringssmaskinens intåg och motiven speglar kvinnornas tycke och smak. En patriotiskt lagd person tatueringar en flagga, medan djurvänner förevigar sin papegoja eller annat husdjur. Den som har tatuering som yrke går aldrig sysslolös.¹⁰⁹ *Jämtlandsposten*¹¹⁰, *Filipstads- och Bergslags tidning*¹¹¹ med flera tidningar tar också upp nyheten.

I *Svenska Dagbladets* söndagsbilaga publicerades en halvsida den 15 januari 1899 med rubriken ”Tatuering på modet i England” och beskriver hur kvinnor tatueringar sig med små diskreta motiv som lätt kan täckas av kläder – flugor, bin, spindlar eller en liten orm som biter sig i svansen. Författaren menar på att lusten att dekorera huden med lysande färger och motiv av drakar visar på en långt gången individualisering i modeväg. Framför allt praktiseras tatueringen hos de högre klasserna i samhället, inspirerade av den japanska tatueringstraditionen.¹¹² Artikeln är rikt illustrerad med bilder av japanska tatueringssmotiv, och beskriver ett flertal celebriteter som ska vara tatueringade. Tidningsvärldens 1900-tal började redan 1897 genom att de tidigare fyrsidiga dagstidningarna utökades till det dubbla eller tredubbla sidantalet, och det blev vanligare med bilder och illustrationer.¹¹³

Artiklarna som publicerades runt sekelskiftet är sällan undertecknade. Författarnas eventuella kunskaper om, och erfarenheter av, tatuering är inte kända. Ändå kännetecknas

¹⁰⁶ Adams (2007) s.104.

¹⁰⁷ *Göteborgs tidningar* 22/11 1799.

¹⁰⁸ ”Polisprefektoren i Paris”, *Stockholms dagblad* 17/7 1869.

¹⁰⁹ ”Tatueringade damer”, *Triumf* 15/5 1893.

¹¹⁰ ”Dagsländor”, *Jämtlandsposten* 12/7 1893.

¹¹¹ ”Spridda utländska nyheter”, *Filipstads Stad Och Bergslags tidning* 7/7 1893.

¹¹² ”Tatuering på modet i England”, *Svenska Dagbladet* 15/1 1899.

¹¹³ Lundström, Gunilla, En värld i rubriker och bilder” i Karl Erik Gustafsson & Per Rydén (red.), *Den svenska pressens historia: volym III* (Västervik 2001) s. 22.

texten av en modalitet som sanning. Det finns inget uttryckt tvivel, utan ett konkret konstaterande. Det är inte en undersökande inställning utan delgivande av information. Detta, jämte en viss detaljrikedom i form av motiv och tillvägagångssätt, ger intrycket av en väl informerad förstahandskälla. Det är möjligt att mottagaren satte hög tilltro till tidningens förmedling av nyheter. Eftersom den ursprungliga källan tagits upp av en betydande del av svensk press går det att föreställa sig att innehållet i artiklarna diskuterades på många orter runt om i Sverige. Gemensamt för några av artiklarna är också hur de beskriver att tatueringen med den moderna tekniken blivit nästintill smärtfri. Det skulle kunna tolkas som att textens avsändare förutsatte en förförståelse kring tatueringen, och hur den skapas – den kan göra ont.

Två år senare rapporterar *Upsala Nya Tidning* om ett nytt *high-life mode* bland unga kvinnor i London. Tatueringarna placeras hellre på mindre synliga ställen som till exempel vaderna, än på armar och skuldror. De består ofta av enkla allegoriska motiv tillsammans med namnet på kärleken som rest till Boerkriget i Sydafrika.¹¹⁴

Den svenska sommaren innebär ännu in på 2000-talet regelbundna insändare och artiklar i dagspress som behandlar tatueringens estetik eller brist därpå.¹¹⁵ Motiv som under kallare årstider dolts under kläder och skor syns på lättklädda kroppar i värmen. Det är dock inte en ny företeelse. I ett kåseri i *Stockholms-Tidningen* den 19 juli 1913 resonerar signaturen Don Basuno (Emil Norlander) kring situationen vid Hässelbybadet:

Men vad som inte är vackert vid Hässelby äro de ljuva tatueringar, som man lär iaktta på både damer och herrar. Blödande hjärtan med rysliga pilar, lagerkransar med Emma och Calle i, och stora trofasta ankare, placerade här och var.¹¹⁶

Genom kåsörens penna tecknas en bild av tatueringen som något inte helt och hållet accepterat, men samtidigt inte ovanligt. Det är inte otänkbart att syftet med kåserier och nyhetsrapportering om tatuering både är och var menat att väcka sensationskänslor och skapa en känsla av avsmak för tatuerade människor.

I december 1933 beskrivs tatuering som ett mode i London. Kvinnor och förmögna personer är en väsentlig del av målgruppen och ett populärt motiv är en fjäril på axeln. Dessa tatueringar skiljer sig dock från tidigare då tatueraren i fråga är professor G. Burchett – en skicklig artist som skapar konstverk på huden. Det sägs också att han har dekorerat vita män

¹¹⁴ ”Ett nytt high-life mode i London”, *Upsala Nya Tidning* 1/4 1901.

¹¹⁵ Kung Bore (pseudonym), ”Hudgraffiti”, *Nerikes Allehanda* 5/8 2018.

¹¹⁶ Emil Norlander, (utan rubrik), *Stockholms-Tidningen* 19 juli 1913.

och kvinnor i över 35 år, vilket bör innebära att han varit verksam ungefär sedan 1898.¹¹⁷ Artikeln är skriven på ett sätt som vill peka ut tatueringen som en nyhet eller ett mode, rent hantverksmässigt utförd på ett nytt (och förmodat bättre) sätt än tidigare. Samtidigt slår artikeln fast att artisen i fråga varit verksam i över 30 år, vilket måste sägas vara en motsägelse.

Söndagen 27 juni 1965 beskriver en artikel med rubriken ”Hon blir märkt för livet” i *Aftonbladet* hur upprörda mammor i Malmö och Köpenhamn rasar mot det nya modet hos raggarflickor – tatuering. Tatovör-Ole pryder unga kvinnor med ”vulgära motiv” ”som de flesta kommer att bittert ångra i framtiden”.¹¹⁸

En artikel i samma tidning från 19 augusti 1983 har rubriken ”Nya tjejlugan – en fjäril på axeln”. Artikeln handlar om två unga kvinnor som besöker tatueringen Ove Skog (Doc Forest) i Aspudden. En underrubrik berättar att tjejer nu har börjat tatuera sig, och i brödtexten får läsaren veta att orsaken kan vara att det är ”sexigt, spännande, vackert, exotiskt, här någonstans ligger förklaringen till tatueringens attraktion”.¹¹⁹ En av de kvinnliga besökarna påstår också att nästan alla tjejer i Uppsala är tatuerade. Samma år meddelar *Aftonbladet Ung* att den tatuerade damen är inne i London.¹²⁰

En vanlig mediediskurs är att tatuering blev vanligt hos en bredare målgrupp som medelklass, kvinnor, studenter och konstnärer någon gång runt 1980–1990. Tidigare ska den ha varit ett kännetecken för bland annat kriminella, bikers, sjömän eller andra grupper som ansågs stå mer eller mindre utanför det etablerade samhället.¹²¹ Margo DeMello beskriver i kapitlet ”Discourse and Differentiation” i boken *Bodies of Inscription* hur tatueringen beskrivs utifrån en dikotomi. Vem som blir tatuerad *idag*, till skillnad från vilka som *brukade* tatuera sig. Hon menar att mainstream-media starkt influerar sina läsares syn på tatuering och den som tatueras sig. DeMellos forskning behandlar främst perioden från 1980-talet och framåt. I mitt källmaterial ser jag att detta narrativ är mycket äldre än så. Redan på 1800-talet talades det om tatuerade kvinnor och överklass kontra främmande folkslag, soldater och kriminella.¹²²

Under 1970-talet börjar punkare tatuera sig¹²³, samtidigt som tatueringen närmar sig att bli ett respektabelt konsthantverk.¹²⁴ *Dagens Nyheter* konstaterar 1985 att ”tatuering är kolossalt inne för närvarande”.¹²⁵

¹¹⁷ ”Tatuering. En mode-sak i London”, *Söderhamns tidning* 18/12 1933.

¹¹⁸ Bo Malmström, ”Hon blir märkt för livet”, *Aftonbladet* 27/6 1965.

¹¹⁹ Madeleine Gedin, ”Nya tjejlugan – en fjäril på axeln”, *Aftonbladet* 19/8 1983.

¹²⁰ Åsa Mattsson, ”Snacka om ryggtavla”, *Aftonbladet* 21/10 1983.

¹²¹ DeMello (2000) s. 98.

¹²² ”Från olika länder”, *Helsingborgs Tidning* 28/8 1882.

¹²³ Marie Hermansson, ”Magiska bilder utan återvändo”, *Aftonbladet* 2/9 1979.

¹²⁴ Jonas Hultkvist, ”Han gör tatueringen till ett respektabelt hantverk”, *Svenska Dagbladet* 5/7 1976.

¹²⁵ ”Namn och nytt: Konst på konstnären”, *Dagens Nyheter* 13/1 1985.

Artiklarna ovan skulle kunna vara både intertextuella och manifest intertextuella. De är kommunikativa händelser som bygger vidare på tidigare händelser i stället för att börja om från början.¹²⁶ Det är tydligt att liknande budskap kommuniceras genom decennierna, vilket innebär att händelserna i fråga – artiklarna, inspireras av det som tidigare är skrivet om ämnet. Men i många fall bygger artiklarna helt enkelt vidare på tidigare artiklar som berör samma ämne. Det skulle kunna förklara den närmast obligatoriska vokabulär som förekommer i artiklar om tatuering och tatuerade människor. Det går inte att använda ord som inte tidigare använts.

Fairclough menar att massmedia ofta använder sig av modaliteten sanning. Artiklar slår fast att det som beskrivits har hänt, information presenteras som fakta och skribenten instämmer i sitt påstående. Det kan ge intrycket av att de som uttalar sig besitter en kompetens de egentligen inte har. En fråga jag ställer mig är om det finns, eller har funnits, något genomtänkt syfte med att fokusera på tatuerade kvinnor? Min tolkning är att det inte är kvinnorna, eller den tatuerade som var den tänkta målgruppen, utan snarare personer i maktposition – som till exempel kvinnans familj, hennes make, män i allmänhet, läkare eller socialarbetare.

Walzer och Sanjuro ser det å andra sidan som tydligt att den stora medieuppmärksamheten kring tatuering är en anledning till dess växande popularitet.¹²⁷ Det är ett påstående som kan vidareutvecklas. En teori skulle kunna vara att denna samverkan mellan medieinfluens och växande popularitet går mycket längre tillbaka än det som anses vara startpunkten för tatueringsrenässansen, det vill säga 1980-talet. Fjärilen har till exempel varit ett populärt tatueringssmotiv hos både män och kvinnor åtminstone sedan slutet på 1800-talet.¹²⁸ Ändå påstås det vara ett nytt och trendigt motiv i artiklar från såväl 1933 som 1983, 1985¹²⁹ och 1990.¹³⁰

3.2.2 Rika och kända personer med tatuering

Tatueringar hos de rika och berömda är intressant. Celebriteter är ett lockande ämne i sig, och tillsammans med ett fokus på kroppen (ofta den kvinnliga) kan det bli en spännande artikel med intresseväckande rubrik. *Östhammars Tidning* skriver i oktober 1895 om ett nytt engelskt mode:

Och så måste vi därför inskränka oss till att med tillbörlig respekt meddela den nyheten att den engelska aristokratien sedan någon tid tillbaka med synnerlig energi hängifver sig

¹²⁶ Winther Jørgensen & Phillips (2000) s. 77.

¹²⁷ Walzer & Sanjuro (1996) s. 69.

¹²⁸ Wittmann (2017) s. 81.

¹²⁹ ”Tattoo You”, *Aftonbladet Ung* 25/1 1985.

¹³⁰ Ellen Brinde, ”Konst på ett märkbart sätt”, *Aftonbladet* 30/7 1990.

åt tatueringens nya mode. Ett stort antal af medlemmarne i Lordernas hus bära stora tatueringar på kroppen.¹³¹

1954 skriver *Aftonbladet* om kungligheter och deras tatueringar. Efter att ha konstaterat att tatuering tidigare associerats med brottslingar och sjömän förklaras att flera kungligheter är tatuerade. Kung Fredrik av Danmark och Tsar Alexander III är två av de personer som nämns.¹³²

En artikel med rubriken ”Märkt för livet” i *Aftonbladet* från 1990 inleds med konstaterandet att ”förr var det kriminella och andra äventyrare som tatuerade sig. Idag ser vi teckningar på Marie Fredriksson, Cher och andra stora stjärnor. Köerna är långa till tatueringarna.”¹³³

3.2.3 Tatueringen är på utdöende

En annan, och till synes motsägelsefull diskurs är föreställningen om tatueringens nära förestående död. I takt med att samhället utvecklas och civiliseras kommer en osmaklig och primitiv sedvänja att utplånas och försvinna. Etnologen Philibert Humbla uttrycker i *Fataburen*:

Mänskligt att döma kommer tatueringen att försvinna. Missionärer motarbetade den, i Japan stiftas lagar mot den. [...] Bilden som sådan har ej samma värde som förr för gemene man. [...] Och slutligen, man har blivit för ”upplyst” och för ”klok” för att sentera denna naiva bildkonst, och den lite sentimentala symboliken i motiven väcker ingen genklang i sinnena längre. Det blir åter en sed, äldre än de flesta, som kommer att övergivnas. Redan nu är den oförstådd och illa sedd, ett relik från mänsklighetens barndom, ej värt annat än att försvinna och glömmas.¹³⁴

Knappt hundra år senare går det att konstatera att Philibert Humbla hade fel i sitt antagande. Tatueringen har dock förklarats död flera gånger både före och efter hans artikel. En artikel i *Aftonbladet* från 1926¹³⁵ har rubriken ”Folk som ännu tatueringar sig. En konststart stadd i utdöende”. Professor Erhard Riecke blir intervjuad och förklarar att tatuering är ett utslag för ett lägre kulturellt stadium och inte visar på någon hög intelligens hos bäraren. Många sägs ångra sina tatueringar. Detta påstående blir något motsägelsefullt då tatueringen sju år senare

¹³¹ ”Ett och annat”, *Östhammars tidning* 1/10 1895.

¹³² Anders Lundebeck, ”Kungliga tatueringar” *Expressen* 24/10 1954.

¹³³ Frank Östergren, ”Märkt för livet”, *Aftonbladet* 13/5 1990.

¹³⁴ Philibert Humbla, ”Om tatuering i våra dagars Sverige”, *Fataburen* (1929) s. 95–115.

¹³⁵ ”Folk som ännu tatueringar sig. En konststart stadd i utdöende”, *Aftonbladet* 11/4 1926.

ska framställas som ett nytt mode i London.¹³⁶ Artikeln är lång och detaljerad och beskrivs genom författarens och professor Rieckes maktperspektiv. Det är troligt att den tänkta målgruppen inte är den tatuerade personen själv då dessa beskrivs som lägre stående och mindre vetande.

Tio år senare, det vill säga sju år efter att tatueringen utropats som ett nytt mode i London är det återigen på väg att utrotas genom ”civilisation och kultur”.¹³⁷ Vidare påstås tatueringen vara ”barbarisk” och en sedvänja som inte tilltalar kvinnor i någon större utsträckning. I en annan artikel samma år intervjuas Tatuerar-Charlie och tatueringen beskrivs som ”ett mod på avskrivning”.¹³⁸

Ett år senare får tatueraren Ossian Elgström möjligheten att i ett kåseri ge den fiktive kollegan Fritjof Andersson tips och råd.¹³⁹ 1942 beskrivs ett ”tatueringssaleri” i samma omfattning som under det ”förra världskriget”¹⁴⁰ och 1955 är tatueringen omåttligt populär hos många människor och Tato-Jack har människor som köar utanför hans butik.¹⁴¹ Tato-Jack ger på det stora hela en mycket positiv bild av tatueringen, och påpekar att den varken är ett mode eller något som kommer att försvinna. Inte heller Elgström beskriver något sådant. Det är mycket möjligt att de, när de fått möjlighet att uttala sig detaljerat i tidningen, väljer att vända sig till de läsare som skulle ha intresse att själva skaffa en tatuering. I stället för en varning ur ett maktperspektiv blir det ett mer jämställt samtal. Kanske mellan likar, eller mellan försäljare och potentiell kund.

3.3 Hur konstrueras bilden av den tatuerade?

Språk och begrepp avgör hur vi ser på världen. Därför kan media genom sin genomslagskraft och räckvidd styra hur samtalet om tatuering förs i samhället, och hjälpa till att forma synen på människor och deras agerande. Friedman beskriver hur tatueringen fick ett dåligt rykte på grund av en medicinsk-kriminologisk debatt under senare delen av 1800-talet. Den italienske läkaren Cesare Lombroso och den franske kriminalantropologen Alexandre Lacassagne menade att tatuering var ett utslag för *atavism* (en tillbakagång i människans utveckling till ett mer primitivt stadie) och *degeneration* (en försämring och sönderfall av den mänskliga karaktären). De blev senare mycket kritiserade då de använt sig av missvisande underlag för sina studier. Lombroso

¹³⁶ ”Tatuering modesak i London, *Söderhamns Tidning* 18/12 1933.

¹³⁷ Axa (signatur), ”Ormar och drakar kring armar och ben”, *Söderhamns tidning* okänt datum 1936.

¹³⁸ ”Tatuering – yrke på retur. Tro, hopp och kärlek för 75 öre”, *Aftonbladet* 2/8 1936.

¹³⁹ Ossian Elgström, ”Ormar och drakar kring armar och ben”, *Dagens Nyheter* 7/2 1937.

¹⁴⁰ ”Tatueringsseden”, *Aftonbladet* 22/4 1954.

¹⁴¹ ”Folk står i långa köer för att bli tatuerade”, *Svenska Dagbladet* 1/9 1955.

undersökte till exempel intagna på fängelser som var tatuerade, och drog därefter slutsatsen att tatuering var ett kännetecken för kriminalitet.¹⁴²

Tatuering talas än idag ofta om i negativa ordalag. Gärna med stora rubriker som ger bilden av något ödesdigert och förgörande. Victoria Pitts påpekar att av de 35 artiklar hon undersökte bestod den största delen av ett innehåll med syfte att chockera och peka ut tatueringen som ett socialt problem.¹⁴³ Josh Adams menar att medias rapportering om kroppsmodifikation som en farlig praktik hjälper till att skapa en diskurs och forma allmänhetens syn på tatuering.¹⁴⁴

I källmaterialet är den tatuerade människan ofta föremål för både nyfikenhet och fördömande. Artiklarna är ofta sensationsbetonade och beskriver kuriositeter. I början av 1900-talet är dessa personer (ofta kvinnor) från Londons och New Yorks högre klasser, människor som lever i avlägsna delar av världen och helkroppstatuerade cirkusartister. Det övergår till att bli en ny trend hos bland annat flickor på ungdomshem,¹⁴⁵ raggarflickor¹⁴⁶ och skinheads.¹⁴⁷ Artiklar och notiser skrivna under såväl tidigt som sent 1900-tal upprepar påståenden liknande de som publicerats vid sekelskiftet 1800. Artiklarna är färgade utifrån den tid de författats i, men budskapet är genomgående detsamma.

Hos Tato-Jack i Nyhavn ringlar sig köerna långa. Artikeln låter Tato-Jack berätta att det finns många kvinnor bland kunderna, och att det är en myt att tatuering främst förekommer bland sjömän. De flesta kunderna är mycket nöjda och även om tatueringen oftast döljs under kläder är det inte chockerade att se dem på till exempel badhuset.¹⁴⁸

I *Aftonbladets* enspaltare från 1922 som beskriver tatueringsborttagare som ett nytt yrke i Paris, får Monsieur Honoré berätta om sina besökare. De uppger olika skäl att vilja ta bort tatueringen. Det kan bero på en önskan om att ingå äktenskap eller tillträda en ny befattning där tatueringar inte är önskvärda. Några kunder är personer av högre ställning som skaffat sina tatueringar under militärtjänst. Det skulle kunna betyda att tatueringar kunde stå i vägen för befordran och relationer därför att de framställer en person i negativ dager.¹⁴⁹

I en artikel från 1969 kräver docenten och biträdande kirurgläkaren Bertil Norberg att tatuerade människor ska få samhällets hjälp för att avlägsna oönskade motiv. Anledningen till

¹⁴² Friedman (2015) s. 134.

¹⁴³ Pitts (1999) s. 1.

¹⁴⁴ Adams (2009) s. 2.

¹⁴⁵ ”Tatueringar allt vanligare bland tonårsflickor på hem”, *Aftonbladet* 1/3 1960.

¹⁴⁶ Bo Malmström, ”Hon blir märkt för livet...”, *Aftonbladet* 6/7 1965.

¹⁴⁷ Hans Tedin, ”Englands skinheads sprider skräck”, *Göteborgs-Posten* 17/12 1982.

¹⁴⁸ ”Folk står i långa köer för att bli tatuerade”, *Svenska Dagbladet* 1/9 1955.

¹⁴⁹ ”Borttagandet av tatuering – ett nytt yrke i Paris”, *Aftonbladet* 8/11 1922.

det är svårigheter på arbetsmarknaden och en ”livstidsstämpel på ungdomskriminalitet”. Tatueringarna beskrivs som misspyrdande och läkaren är oroad över att så kallade hemmatatueringar ökar i antal.¹⁵⁰ Något liknande skildras i en artikel från 1980. Läkaren Kjell Hersle menar att de flesta som söker vård för tatueringsborttagning kommer från psyket, lider av ett svårt handikapp på grund av tatueringen, och har problem både på arbetsmarknaden och hos det motsatta könet. Hersle beskriver också medicinska faror som dåliga färger och risk att smittas med hepatit.¹⁵¹ 1982 citeras en icke namngiven läkare som menar att tatuering kan leda till tvångstankar och sinnessjukdom och att tatuerade kan drabbas av ”gradvis men slutligen total upplösning av deras personlighet”.¹⁵²

En av världens mest tatuerade kvinnor intervjuas i *Aftonbladet* 1933. Anledningen är att hon är i Stockholm för att uppträda som en sevärdhet på Gröna Lund. Hon menar att yrket har gett henne möjlighet att se världen, men det är också det enda goda som kommit av det. Hon tatuerade sig inte av intresse för tatueringskonsten, utan som en väg till försörjning.¹⁵³

I en artikel intervjuas den helkroppstatuerade Londonbon Jock om hans val att skänka bort sin tatuerade hud efter döden. Fokuset är både makabert och objektifierande och ligger på Jocks kroppsstorlek.¹⁵⁴

Aftonbladet rubriksätter en artikel från 1990 med ”Märkt för livet” i tjocka röda bokstäver. I texten slås det fast att det ”förr i tiden” var det kriminella och andra äventyrare som tatuerade sig, men att tatuering är ett mode idag.¹⁵⁵ I en annan artikel från samma år konstateras att tatuering nu för tiden inte bara är reserverat för sjömän och ”fruntimmer”. ”Stora flotta bilar” rullar fram till salongen på kvällstid då mer högt uppsatta personer vill tatuera sig diskret. Intervjupersonen Lena avslöjar att släkten inte är förtjust i den fjäril hon bär på axeln.¹⁵⁶ Artikeln är ett bra exempel på återkommande formuleringar. Tatueringen har nått en ny målgrupp, det var kriminella och äventyrare som tatuerade sig förr, tatuering är ett mode, även rika människor tatuerar sig och fjärilen är ett spännande motiv.

Oftast beskrivs tatuering ur ett utanförperspektiv. Undantag finns, som när tatueraren Ossian Elgström i ett kåseri ger Fritjof Andersson tips och råd,¹⁵⁷ eller då journalisten Nina Lekander besöker en tatueringsstudio för att tatuera sig.¹⁵⁸ Det är dock inte Nina själv som får

¹⁵⁰ Rolf Axelsson, ”De tatuerade bör få samhällets hjälp”, *GT Kvällstidningen* 5/3 1969.

¹⁵¹ M. William-Olsson, ”Sverige har fått två tatuerar-verkstäder”, *Göteborgs-Posten* 21/11 1980.

¹⁵² Hans Tedin, ”Englands skinheads sprider skräck”, *Göteborgs-Posten* 17/12 1982.

¹⁵³ ”Engelsman bjöd 20.000 för tatuerad rygg”, *Aftonbladet* 15/6 1933.

¹⁵⁴ ”GIGANTISK TATUERARE säljer sin enorma hud till samlare”, *Arbetet Västsvenska Editionen* 1/3 1968.

¹⁵⁵ Frank Östergren, ”Märkt för livet”, *Aftonbladet* 13/5 1990.

¹⁵⁶ Ellen Brinde, ”Konst på ett märkbart sätt”, *Idag* 30/7 1990.

¹⁵⁷ Ossian Elgström, ”Ormar och drakar kring armar och ben”, *Dagens Nyheter* 7/2 1937.

¹⁵⁸ Anders Holmkvist, ”Så blev Nina en illustrerad tjej”, *Expressen* 31/5 1981.

beskriva sin upplevelse, utan en journalistkollega. Däremot får journalisten Frank Östergren nio år senare berätta sin egen tatueringshistoria.¹⁵⁹

Fairclough menar att media ofta lägger fram tolkningar som fakta. När tatueringen beskrivs gör skribenten ett nedslag i vad som kan tolkas som en annan värld, där människor är annorlunda. Detta kan vara en anledning till att en gammal syn på den tatuerade personen till stor del lever vidare från decennium till decennium. Denne beskrivs inte som människa av kött och blod, utan som en stereotyp. Eftersom artiklar om kroppen säljer och lockar läsare blir det intressant för media att fortsätta reproducera ett väletablerat narrativ. På så sätt skapas och upprätthålls diskurser om den tatuerade människan.

4. Slutdiskussion

Tatuering är mycket populärt och tilltalar människor av alla kön, från olika samhällsklasser och bakgrunder. Trots att det har varit fallet under lång tid upprepas ett budskap om tatueringens tidigare stigma och existens hos primitiva folkslag eller grupperingar som står mer eller mindre utanför det etablerade samhället.

I undersökningen har jag studerat hur i vilka sammanhang tatueringen diskuteras och tolkas, hur tatuering skildrats i svensk dagspress och hur den tatuerade människan konstruerats. Med utgångspunkt i källmaterialet går det att följa hur tatuering som praktik och begrepp existerat i svenska dagstidningar från 1799. Beskrivningen av tatuering följer ofta ett narrativ, och det går att följa hur flera olika påståenden och budskap återkommer med mer eller mindre jämna mellanrum.

Tatueringen når nya målgrupper och uppstår som en ny trend i oväntade sammanhang. Den är samtidigt en sedvänja på utdöende. Maktens representanter varnar för tatueringens hälsofarliga effekter eller för en stigmatisering som kan leda till önskemål om att kunna avlägsna den från kroppen. Ibland får den tatuerade själv tillfälle att yttra sig, men spelplanen är snäv, och narrativet begränsat.

Det går att dra slutsatsen att tatueringen tillskrivs olika betydelser, och att artikelförfattare, kåsörer, journalister och andra representanter för makten genom språket konstruerar en verklighet som sedan sprids av media. Detta har bidragit till en väletablerad diskurs som upprätthålls genom texter som kännetecknas av både manifest intertextualitet och intertextuella kedjor. Texterna bygger också på modaliteter, framför allt utger de sig för att förmedla sanning.

¹⁵⁹ Frank Östergren, "Märkt för livet", *Aftonbladet* 13/5 1990.

Min slutsats motsäger inte att tatuering ibland har associerats med kriminella, sjömän, avlägsna kulturer eller människor som uppträtt på cirkus. Så har varit fallet. Det finns också många exempel på när människor av olika anledningar ångrat sina tatueringar och önskat ta bort dem. Det viktiga är att komma ihåg att det inte är hela sanningen, utan ett av flera begränsade budskap som oftast får synas och höras.

Då tatuering nämns i samband med brottslighet i källmaterialet handlar det många gånger om signalement eller beskrivningar av personens utseende. Detsamma gäller för sjömän, tatueringen anses vara utmärkande för detta skrå, vilken nämns utan att lägga någon större värdering i det. I samtida sammanhang påpekas att tatuering inte bara är vanligt hos kriminella utan också hos soldater och sjömän ”vilka inte kan sägas vara mer kriminella än andra”.¹⁶⁰

Enligt Norman Fairclough kan en journalist reproducera det rådande mediesystemet genom att oreflekterat och rutinmässigt föra vidare en diskursordning.¹⁶¹ Min analys är att det är vad som har hänt med samtalet om tatuering i svensk dagspress. Ett oreflekterat upprepande av gårdagens nyheter motverkar möjligheten till en nyanserad och undersökande diskussion om tatueringen och de människor som bär dem. Företrädare med makt och påverkansmöjligheter från bland annat media och medicinen får regelbundet stiga fram och bli auktoriteter på ett område de inte behärskar, men ändå har många åsikter och förutfattade meningar om.

Det narrativ som omgärdar tatueringsspraktiken går att härleda långt bak i tiden, i vissa fall så långt som 150 år. Genom att jämföra artiklar från olika årtionden blir det mycket tydligt att samma budskap upprepas om och om igen. Detta resulterar i att media skapar och omskapar diskursen att tatuerade människor är annorlunda och ovanliga, och att valet att tatuera sig är ett ogenomtänkt och inte sällan farligt beslut, dömt att ångras i framtiden.

Tatueringen framställs fortfarande som en exotisk praktik, med syfte att chocka eller förföra den genomsnittlige tidningsläsaren. Det löper som en röd tråd från berättelsen om tatuerade infödingar 1799, det tidiga 1800-talets tatuerade aristokrati, helkroppstatuerade tivoliattraktioner och vidare till raggarflickor och sjömän under första halvan av 1900-talet. Slutligen landar den i 1990-talets tatuerade kändisar och unga kvinnor som ”blir märkta för livet”. Budskapet om att tatueringen mer och mer börjar tilltala ”vanligt folk” upprepas också kontinuerligt, för att bli ett av de vanligaste narrativen i media under senare delen av 1900-talet.

Media är i allra högsta grad med och skapar samhällets bild av tatuering och den tatuerade människan. Något som beskrivits som en nyhet under 1800-talets sista år kan omöjligt vara en nyhet på 1990-talet, framför allt då det varit omskrivet i media under varje decennium. Ett

¹⁶⁰ Söderman (1927) s. 73.

¹⁶¹ Winther Jørgensen & Phillips (2000) s. 76.

yrke som var nytt för 100 år sedan är inte nytt i slutet av 1900-talet. Det som förutspås vara på utdöende 1926 kan inte vara det på 1940-talet för att däremellan ha varit en ny trend. Det talar emot sig själv.

Naturligtvis har tatueringen genomgått förändringar under den undersökta perioden. Den har omgärdats av fördomar, vilka ibland har varit befogade. Dess popularitet har haft toppar och dalar. Vem som har tilltalats av den, arbetat med den och skaffat sig den har varierat. Det har gjorts stora framsteg i fråga om hygien och konstnärligt utförande, i takt med större kunskap om smittspridning och tillgång till allt bättre verktyg. Tillgången till internet har sannolikt påverkat denna utveckling. Det har skapat gemenskap mellan tatueringssintresserade, bidragit till kunskapsutbyte och tillåtit människor att inspireras av estetiska uttryck från olika delar av världen. På så sätt har det uppstått trender och nyheter inom tatueringens bransch, men det finns inget som talar för att tatueringen på riktigt skulle ha dött ut, och återuppstått. Det påståendet är lika osant som att tatueringen var död och förbjuden i Europa innan kapten Cook återvände från sina resor. Genom att låta fraser och begrepp återberättas i nyhetsartiklar gång på gång skapas en intertextuell kedja. En auktoritär röst diskuterar och tolkar tatueringen och den tatuerade personen. Läkare, journalister, socialarbetare och andra personer i maktposition berövar på så sätt den tatuerade personen på dess agens.

Läkarvetenskapen har patologiserat och diskuterat tatueringen sedan mitten på 1800-talet, och skapat en syn som till viss del lever kvar idag. Journalister, läkare, socialarbetare, kåsörer och tidningsläsare har förfasat sig, och tatuerade personer har omväxlande velat leva upp till den rådande bilden, försvara sig mot den, och visa på sin egen normalitet.

En del av källmaterialet skrevs under en tid då kvinnor inte var myndiga och då Sverige saknade allmän rösträtt. Det tillför en viktig dimension: kvinnor, ursprungsbefolkningar, arbetarklass och personer som levde i samhällets utkanter ansågs vara känslomässigt omogna och intellektuellt underlägsna. Att applicera en diskurs där tatuering blir en symbol för impulsivitet och exotifiering skulle kunna vara ett sätt att ytterligare förstärka en rådande samhällssyn. Detta kan bidra till möjligheten att avfärda vissa grupper som oförmögna att hantera ett civiliserat och för sin tid eftersträvansvärt liv. Det är möjligt att det påverkat hur dagspressen beskrivit några av de mest förekommande målgrupperna. Det är också möjligt att den synen levt kvar genom årtionden eftersom den fortsätter att återges som en sanning i dagspressen. Det är viktigt att hålla i minnet att beskrivningen av tatueringen och den tatuerade människan inte är objektiv eller nyskapande. De gånger de omtalade personerna själva får delta i samtalet är det utifrån vissa förutbestämda mallar. Det är en berättelse med ett välregisserat

och inarbetat manus som innehåller fasta förhållningsregler och återkommande rollfigurer – och dessa är mycket äldre än vi tror.

5. Underlag för vidare forskning

Min undersökning slutar med 1990-talet. Tatueringen är inte död, och det är inte heller det narrativ som varit den dominerande diskursen sedan mitten av 1800-talet. En krönika skriven av Cecilia Hagen i *Expressen* 2007 upprepar metodiskt flera av de föreställningar jag har redogjort för i min uppsats. Under rubriken ”Snälla söta rara låt bli att tatuera er!” förfasar sig Hagen över vänner och bekantas val att föreviga motiv på kroppen. Hon uttrycker att tatuering är ”rubbat” och möjligen något som primitiva stammar på Nya Guinea eller i Brasiliens regnskogar kan ägna sig åt i brist på papper och penna att rita med. Det är knappast något som moderna människor ägnar sig åt. Slutligen frågar hon sig om det är en trend, eller kanske ett självskadebeteende.¹⁶² En insändare i *Södermanlands Nyheter* 16 oktober 2018 hävdar att tatuering är en trend som snart kommer att vara ute, och de som valt att tatuera sig måste klä sig heltäckande för att dölja sina motiv.¹⁶³ *Aftonbladet* skriver 6 november 2020 att nästan var femte person ångrar sina tatueringar.¹⁶⁴ Ännu in på 2000-talet fortsätter kändisar och kungligheter med tatuering att fascinera. Ett exempel på det är prinsessan Sofia och hennes omtalade tatueringar.¹⁶⁵

Ett alternativ som skulle möjliggöra en annorlunda syn i framtiden är att journalister och skribenter börjar att nyfiket utforska tidigare mediebevakning av ämnet. Den som känner till att tatuering beskrivits som ett nytt mode sedan 1800-talet kanske inte skriver ytterligare en artikel på temat. Det första steget är att våga se att bilden av tatueringen, och den tatuerade personen är en diskurs i samhället, inte sanningen.

Att dessa narrativ fortsätter att återberättas är mycket spännande, och något som framtida forskning skulle kunna undersöka. Det vore intressant med ett medieteoretiskt perspektiv, eller ett etnologiskt. Kritisk diskursanalys som metod skulle också kunna vara lämpligt. En fråga att besvara skulle kunna vara varför vi människor fastnar vid vissa berättelser och tolkningar och återger dem som sanningar?

¹⁶² Cecilia Hagen, ”Snälla söta rara låt bli att tatuera er”, *Aftonbladet* 7/6 2004,

<<https://www.expressen.se/kronikorer/cecilia-hagen/snalla-sota-rara-lat-bli-att-tatuera-er/>>.

¹⁶³ ”Owe” (Signatur), ”Tatueringar kommer att vara ute – vad gör ni då?” *Södermanlands Nyheter* 16/10 2018,

<<https://sn.se/insandare/tatueringar-kommer-att-vara-ute-vad-gor-ni-da>>.

¹⁶⁴ ”Var femte har övervägt att ta bort sin tatuering”, *Aftonbladet* 6/11 2020,

<<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0KKA0E/var-femte-har-overvagat-ta-bort-sin-tatuering>>.

¹⁶⁵ Maria K Broman, ”Hur gör Sofia med sin tatuering på bröllopet?”, *Expressen* 13/6 2015.

6. Käll- och litteraturförteckning

Källmaterial

Kungliga bibliotekets (KB) digitaliserade arkiv för dagstidningar.

Aftonbladet

Arbetet Västsvenska editionen

Dagens Nyheter

Expressen

Filipstads Stad Och Bergslags tidning

GT Kvällstidningen

Göteborgs-Tidningen

Göteborgs-Posten

Göteborgs Tidningar

Helsingborgs Tidning

Idag

Jämtlandsposten

Köpings-Posten

Svenska Dagbladet

Stockholms Dagblad

Stockholms-Tidningen

Söderhamns Tidning

Triumf

Upsala Nya Tidning

Östhammars Tidning

Litteratur

Adams, Josh. *Transient Bodies, Pliable Flesh: Culture, Stratification, and Body Modification* [Doktorsavhandling, School of the Ohio State University]. (Ohio 2007).

Angel, Gemma, "Atavistic Marks and Risky Practices: The Tattoo in Medico-Legal Debate, 1850-1950" i Jonathan Reinarz & Kevin Siena (red.), *A Medical History of Skin: Scratching the Surface* (London 2013) s. 165–256.

Angel, Gemma, "Recovering the Nineteenth-Century European Tattoo: Collections, Contexts and Techniques" i Lars Krutak & Aaron Deter-Wolff (red.), *Ancient Ink: The archeology of tattooing*, (Seattle: The University of Washington press, 2017) s. 107-128.

DeMello, Margo. *Bodies of Inscription*. (London: Duke University Press, 2000).

Ellwyn, Troen & Dahl, Jenny, *Tatuering – Konst. Stigma. Identitet: En inblick i tatueringskulturen* [Magisteruppsats Linköpings universitet] (2010).

Friedman, Anna Felicity. (2012) *Tattooed Transculturites: Western Expatriates Among Amerindian and Pacific Islander Societies, 1500–1900* [Doktorsavhandling, The university of Chicago]. Chicago.

Friedman, Anna Felicity, *The World Atlas of Tattoo* (New Haven & London: Yale University Press, 2015).

Groebner, Valentin, *Personbevis: Passets födelse i medeltidens Europa* (Munkedal: Glänta produktion, 2009).

Lundström, Gunilla, "En värld i rubriker och bilder" i Karl Erik Gustafsson & Per Rydén (red.), *Den svenska pressens historia, volym I-III* (Västervik: Ekerlids förlag, 2001) s. 22–141.

Hellman, Lisa "Att ta med sig en geisha hem" i Mirja Arnshav (red.), *Svenska sjömanstatueringar* (Stockholm: Medströms bokförlag, 2014) s. 103–117.

Kjeldstadli, Knut, *Det förflutna är inte vad det en gång var* (Lund: Studentlitteratur, 1998).

Klem Osterud, Amelia, *The tattooed lady. A history* (London: Taylor Trade Publishing, 2009).

Krutak, Lars, *The Tattooing Arts of Tribal Women* (London: Bennet & Bloom, 2007).

Miranda, Michelle D, *Forensic Analysis of Tattoos and Tattoo Inks* (Boca Raton: CRC Press, 2016).

Mifflin, Margot, *The Blue Tattoo* (Lincoln: University of Nebraska Press, 2009).

Olsson, Tobias, "Offentlighet" i *Mediesamhället: Centrala begrepp.* (red.), Peter Berglez & Ulrika Olausson (Lund: Studentlitteratur, 2009).

Pitts, Victoria, "Body Modification, Self-Mutilation and Agency in Media Accounts of a Subculture" i Mike Featherstone (red.), *Body Modification* (London: Sage Publications, 2000) s. 291-304.

Rehnberg, Mats, *Vad ska vi göra med de blanka gevär?* (Stockholm: Nordiska muséet, 1967).

Shahan, Eric *Tattoos as Punishment: An Illustrated History of Tattooing in Japan* (Eric Michael Shahan (Kindle e-bok: 2019).

Sjöberg, Maria, "Textanalys" i Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: Guide för historiska studier* (Lund: Studentlitteratur 2018) s. 70–95.

Svensson, Birgitta, *Tatuering. Ett sinnligt äventyr* (Stockholm: Nordiska muséets förlag, 1998).

Svensson, Birgitta, Varför etnologi? (Lund: Studentlitteratur, 2012).

Svensson, Peter, *Diskursanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2019).

Söderman, Harry, *Brottets värld. Hur förbrytare avslöjas med kamera och mikroskop: kriminalkåserier* (Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1927).

Törngren, Eveline, *Tatueringsmaskin med ergonomi i fokus [Mittuniversitetet Kandidatuppsats]* (2014).

Watt Boolsen, Merete, *Kvalitativa analyser: Forskningsprocess, människa, samhälle* (Malmö: Gleerups, 2007).

Werner, N, *Urshults pastorats inbyggares seder av Samuel Krok 1749* (Stockholm: Björck & Börjessons förlag, 1922).

Winther Jörgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 2000).

Wittmann, Ole *Tattoos in der Kunst. Materialität, Motive, Rezeption. [Tatuering i konsten: Materialitet, Motiv, Förståelse]* (Berlin: Reimer-Verlag 2017).

Artiklar, tidskrifter och publikationer

Adams, Josh. "Bodies of Change: A Comparative Analysis of Media Representations of Body Modification Practices", *Sociological Perspectives*, Vol. 52, No. 1 (Spring 2009).

Deter-Wolf, Aaron. Robitaille, Benoit. Krutak, Lars. "The world's oldest tattoos" i *Journal of Archaeological science: Reports* 5: 19-24 (2016).

DeMello, Margo, "Not Just for Bikers Anymore" *Popular representations of American Tattooing Journal of Popular Culture* (1995) s. 37.

Guy, Lizzy, "Editorial 174" *Total Tattoo* nr 174 (2019).

Humbla, Philibert, "Tatuering i våra dagars Sverige" (Stockholm: *Fataburen*, 1929) s. 95–115.

Jonhson, Shontavia "BRANDED: Trademark Tattoos, Slave Owner Brands, And the Right to have Free Skin" i *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, (2016) s. 226–267.

Jones, C. P. "Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity." *The Journal of Roman Studies*, vol. 77, 1987, s. 139–155.

Lithner, Klas, ”En historisk kongressbild”, *Nordisk Tidskrift for Krimialvidenskab* (1984) s. 324–328.

Walzer, Alejandra & Sanjurjo, Pablo, (2016). Media and contemporary tattoo. *Communication & Society*, s. 69–81.

Elektroniska resurser

Artikel på BBC News om tatuering i amerikansk och brittisk dagspress ur ett historiskt perspektiv, <<https://www.bbc.com/news/magazine-25330947>> (15/5 2021).

Artikel om tatueringens popularitet i Stockholm, <<https://viewstockholm.com/sv/stockholm-tatuering/>> (21/5 2021).

Artikel om den tekniska utvecklingen av tatueringsskäraren,
<<http://www.buzzworthytattoo.com/tattoo-history-research-articles/early-tinkerers-of-electric-tattooing/>> (21/3 2021).

Blogginlägg av historikern Gemma Angel om utbrott av syfilis under 1800-talet,
<<https://lifeand6months.com/2013/01/15/an-unfortunate-amalgam-syphilis-tattooing-mercury/>> (15/5 2021).

Faksimil av Stockholmspolisens spaningsfotografier nummer 4472 där benämningen tusch och cinnober används om tatuering,
<<https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/Databas/stockholmspolisens-spaningsfotografier-1869-1920/Visa/karl-otto-eriksson-stjernborg/13120?sidindex=0&fritext=cinnober>>.

Cecilia Hagen, ”Snälla söta rara låt bli att tatuera er”, *Aftonbladet* 7/6 2004,
<<https://www.expressen.se/kronikor/cecilia-hagen/snalla-sota-rara-lat-bli-att-tatuera-er/>>.

”Var femte har övervägt att ta bort sin tatuering, *Aftonbladet* 6/11 2020,
<<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0KKA0E/var-femte-har-overvagt-ta-bort-sin-tatuering/>>.

Artikel på webbsidan Tattoodo om tatueringsskäraren Christian Wahrlich,
<<https://www.tattoodo.com/articles/flash-from-the-past-the-king-of-tattoos-christian-warlich-12816>>.

Piercing och tatuering – hälsorisker, samt gällande lagar och regler,
<<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2010-4-2.pdf>>.